

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 47.

Lördagen den 5 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstningar öfver följande två af statsutskottet i dess memorial n:is 71 och 72 föreslagna, af Riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositioner; och utföllo dessa omröstningar, på sätt här nedan säges: *Genomgående omröstningar.*

1:sta omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 71.)

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, å extra stat för år 1895 anvisar ett anslag af högst 15,000 kronor till inköp ur konstsamlingen å Finspong af sådana föremål, hvilkas förvärfvande för statens samlingar kan anses önskvärdt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke af Riksdagen bifallits.

Sedan voteringssedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren i gån, att voteringssedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 28 Ja och 191 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 69 Ja och 66 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 28 Ja och 191 Nej,
sammanräkningen visar 97 Ja och 257 Nej;

Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 47.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 72.)

Den, som vill, att Riksdagen på det sätt bifaller Kongl. Maj:ts den 17 mars 1894 till Riksdagen afåtna proposition angående förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar, att Riksdagen dels bemyndigar fullmäktige i riksgäldskontoret att, på det att Kongl. Maj:t må blifva i tillfälle att i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af den s. k. 1893 års jernvägskomité föreslagna grunder åt staten förvärfva Skåne—Hallands, Mellersta Hallands och Göteborg—Hallands jernvägar, till Kongl. Maj:t, efter ingången af år 1895, på requisition utanordna de medel, som erfordras för gäldande af hvad för jernvägarne skall kontant till jernvägarne egare utbetalas,

dels och bemyndigar bemälda fullmäktige att i behörig ordning fullgöra ränteliqvider och afbetalningar å det i Skåne—Hallands jernväg in-tecknade obligationslån, som kommer att af staten öfvertagas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringsse-dlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsse-dlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu se-dlarnes öppnande och upp-räkning och utföll omröstningen med 88 Ja och 130 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nys ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 80 Ja och 52 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	88 Ja och 130 Nej,
sammanräkningen visar	168 Ja och 182 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 2.

Fortsattes öfverläggningen angående bevillningsutskottets be-
tänkande n:o 6, i anledning af väckta motioner om medgifvande af
så kallad lokal sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af
bränvin; och lemnades dervid, enligt förut gjord anteckning, ordet till

*Om medgif-
vande af så
kallad lokal sjelf-
styrelse för
kommunerna i
fråga om
försäljning af
bränvin.
(Forts.)*

Herr Andersson från Malmö, som yttrade: Då de väckta
motionerna ha blifvit afslagna af Första Kammaren och således icke
nu kunna föranleda till något Riksdagens beslut och då för öfrigt
min ståndpunkt i denna fråga är temligen väl känd af Andra Kam-
maren, kan det kanske anses för onödigt, att jag upptager tiden med
att yttra mig. Jag har emellertid begärt ordet mindre för att uttala
mig i sjelfva frågan, än för att inlägga en liten gensaga mot ett
yttrande, som blifvit fäldt om mig vid ett par olika tillfällen. Man
har neuligen i såväl tal som skrift sagt, att jag skulle vara en af
nykterhetsvännernas argaste motståndare. Det är mot detta uttryck
jag ber få inlägga en gensaga. Jag har vid åtskilliga tillfällen upp-
trädt i denna kammare, men det har icke varit i tanke att hindra
nykterhetsvännernas välsignelsebringande verksamhet, utan det har
egentligen varit emot den opraktiska nykterhetsfanatismen som jag
uppträdt. Jag har sjelf varit i tillfälle att se, hvilka välgörande
verkningar denna nykterhetsverksamhet utöfvat, och det skulle vara
både oklokt och orätt af mig, om jag på något sätt, antingen direkt
eller indirekt, skulle vilja motverka dessa sträfvan den.

Sedan jag nu har inlagt denna gensaga, skall jag be att med
några få ord få yttra mig om sjelfva saken:

Det har mer än en gång inträffat, då man skolat stifta lag, att
man utgått från origtiga synpunkter, origtiga förutsättningar, och så
anser jag att man har gjort vid detta tillfälle. Man har såsom skäl
för, att man skulle genom omröstning inom en kommun kunna an-
taga förbud mot försäljning af spirituösa drycker, anfört exempel
från utlandet, såväl från Amerika som England, hvilka skulle visa,
att man der antagit sådana bestämmelser och att dessa varit gagne-
liga. Detta är fullt i sin ordning. Men jag anser, att, på samma
gång man anför på hvilka platser man antagit sådana förbud, man
också bort anföra skälen, hvarför man gjort det. Jag tror bestämdt,
att om man gjort det, skulle de skäl, som anförts från andra länder,
långt ifrån passa på Sverige. Det synes af utskottets betänkande, att
dessa bestämmelser icke hafva varit till något stort gagn i de länder,
der man infört detta försäljningsförbud, och jag skall komplettera dessa
uppgifter med en uppgift, som jag muntligen fått af en person. Det
var en bekant till mig, en gammal sjökaptten, som besökt de flesta
utländska farvatten. Bland annat kommo vi att tala om dessa be-
stämmelser angående försäljningsförbud för spirituösa drycker på
olika platser och äfven om Canada, der ett sådant förbud varit in-
fördt. Jag frågade honom då, hvarför man der gjort det, och fick
till svar: »det var alldeles nödvändigt på det stället, ty dit hade
kommit inflyttande från Irland en massa emigranter. När desse Ir-
ländare kommo till Canada, fingo de bra betaldt för sitt arbete, men

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

i stället för att taga vara på sin förtjenst, förvandlade desse ociviliserade människor densamma i gin och whisky, söpo sig fulla samt stälde till ett förfärligt bråk och spektakel, så att myndigheterna på platsen ansågo, att intet annat var att göra än att bestämma ett dylikt försäljningsförbud». Att jemföra vårt svenska folk med dessa personer, med en massa löst folk, som stå på en mycket låg bildningsgrad, tror jag vara orätt. Jag tror icke, att de bestämmelser, som äro nödvändiga för irländare, amerikanare och engelsmän, äro nödvändiga för vårt svenska folk, och förrän en lagstiftning är nödvändig, bör man icke införa densamma. Med afseende på vårt svenska folk, tror jag, att det är orätt att gifva det en så dålig orlofsedel just med afseende på rusdrycksförtäringen. Jag har sjelf vid många tillfällen, då jag uppträdt i sådana frågor som dessa, sökt med siffror visa, att spritkonsumtionen, samt sjukdoms- och dödsfallen, som uppkommit genom omätligt förtärande af spritdrycker, gått ned i en glädjande grad. Äfven uti utskottets betänkande har anförts en mängd siffror, som äro talande nog. Jag vill icke repetera dem; herrarne kunna sjelfva finna dem der. Att brännvinsförbrukningen per individ nedgått från 22 liter 1850 till 6,4 liter 1892, är ju ett glädjande resultat. Och när så är förhållandet, vill jag fråga, om det kan vara förenligt med uppfattningen hos svenska folket att vidtaga sådana restriktiva åtgärder, som här äro föreslagna. Jag kan dessutom knappast föreställa mig, att denna åtgärd skulle i någon nämnvärd mån, om den blefve införd, gagna nykterhetsaken. Låt oss tänka oss, att en omröstning skedde i Malmö och att majoriteten då beslöte att förbjuda all försäljning af spirituösa drycker i Malmö stad. Köpenhamn ligger, såsom herrarne veta, endast omkring en timmes väg från Malmö och en stor samfärdsel eger dagligen rum mellan båda dessa städer. Förutom andra ångbåtar gå Öresunds-båtarne om sommaren 8 gånger fram och tillbaka om dagen. Det är ju helt naturligt, att, på samma gång ett försäljningsförbud åstadkommes inom Malmö samhälle, importen från Köpenhamn af spritvaror skulle blifva kolossal. Antag vidare, att t. ex. i Lund icke kunde vinnas majoritet för ett sådant förbud, hvad blefve då följden? Jo, naturligtvis komme då att från Lund med hvart enda tåg importeraras stora qvantiteter af spirituosa, och hvad hade då nykterhetsaken vunnit?

Det är en sak, som man kan beröra i sammanhang härmed, äfven om man icke bör fästa alltför stor vikt dervid, hvilket icke heller jag gör. Det är den ekonomiska sidan af saken. Det är ju kändt, att en stor del kommuner, i synnerhet de större städerna, hvilka äro stadde i raskt framåtskridande, hafva i väsentlig mån baserat sina utgifter på inkomster af brännvinsförsäljningen. De hafva byggt sjukhus och skolhus m. m., och för dessa stora företags genomförande har man upptagit lån i beräkning att kunna amortera och förränta dem med inkomsterna af brännvinsförsäljningen. Jag vill nu fråga, om det är rätt och klokt att med ens borttaga dessa inkomster för samhällena. Jag tror; att det skulle åstadkomma icke så liten oreda för städernas finanser, och äfven ur den synpunkten vore det väl icke riktigt att göra detta.

Då den ärade talaren, herr Eklund på stockholmsbänken, hvilken hade ordet i går, citerade ett yttrande af en fransk skriftställare uti en fransk tidskrift om huru förmånligt det vore för samhället att vidtaga sådana restriktiva åtgärder, som här äro ifrågasatta, skall äfven jag be att få citera ett yttrande af en person, som jag tror är mycket väl känd här i landet, i synnerhet af nykterhetsvännerna. Professor Seved Ribbing höll för ej länge sedan ett föredrag i Lunds studenters nykterhetsförbund. Detta föredrag har blifvit utgifvet i tryck. Jag skall be att få citera några rader af hvad han yttrade i detta föredrag i fråga om dylikt förbud. Han sade: »Jag kan icke undgå att här påpeka en annan omständighet, som ett rusdrycksförbud kan medföra. Det kan nemligen, såsom flerstädes i Amerika är fallet, förvandla apoteken till smygkrogar till stor skada för allmänheten och för apotekareståndet, det kan äfven framkalla ett superi af eter, såsom i vissa orter af Irland är fallet, eller af Hoffmans droppar (spritblandad eter), hvilket i vissa trakter af vårt land varit en sed, som knappast hunnit blifva utrotad; allt förhållanden, hvilka icke visa bättre fysiska och psykiska resultat än det vanliga alkoholbruket, utan snarare motsatsen. Det är, mine herrar, den store nykterhetsvännen, den sanne människovännen och läkaren, som yttrat dessa ord. Jag tror, att de kunna vara ett viktigt inlägg i frågan för dagen, i synnerhet då detta yttrande afgifvits af en i denna fråga så opartisk person som herr professor Ribbing

Jag kunde hafva mycket mera att säga, men frågan är fallen, och det går väl icke an att upptaga tiden med att bemöta hvad som anfördes i går. I synnerhet skulle jag vilja bemöta yttrandet från stockholmsbänken, men då tiden är dyrbar, skall jag endast be att med anledning af hvad jag anført få yrka bifall till utskottets betänkande i dess båda punkter. Jag gör det, emedan jag finner begge dessa motioner opraktiska.

Vidare anförde:

Herr Nordin i Hammerdal: Herr talman, mine herrar! Då denna ömkliga fråga nu återigen är föremål för Riksdagens öfverläggning och jag begärt ordet, kan jag icke underlåta att något se tillbaka på den flydda tiden. En rad af motioner, propositioner, petitioner och beslut inom Riksdagen hafva förekommit, alltsammans i syfte att kunna åstadkomma någon hejd i det förderf, som rusdryckshandteringen orsakat och ännu orsakar. Men märkvärdigt nog stå vi fortfarande på den punkt, att de allra flesta, om de vilja erkänna sanningen, måste medgifva, att det i detta afseende fattas ofantligt mycket för oss svenskar, innan vi äro vid det önskade målet. Man måste fråga sig sjelf då: hvad är orsaken till, att vi kommit så litet framåt, ehuru så mycket är bråkadt och lagstiftadt i frågan? Jo, orsaken dertill ligger på ett enda område. Den ligger på det området, att uti allt hvad som är lagstiftadt och ordadt och bråkadt i denna sak man aldrig velat gå till roten i saken. Man har blott velat reglera den, sådan den varit förut. Man erkänner, att den fordom, med den reglering den då hade, gjorde skada; men

Om medgifvande af s. h. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Om medgifvande af s. h. lokal sjelfstyrelse för kommunerna ; fråga om försäljning af bränvin.
(Forts.)

man har tänkt sig, att en reglering skulle kunna åstadkommas, så att ingen eller åtminstone vida mindre skada skulle vara att befara. Men man har dervid glömt den stora och oomkullkastliga sanningen, att det är alldeles omöjligt att reglera ett ondt, så att deraf kan härfläta något godt.

Ser man på utskottets sätt att behandla denna fråga, kan man icke annat än få en enda bestämd tanke. Det framgår mer än tydligt af betänkandet, att utskottet varit alldeles fullkomligt öfvertygadt, redan innan utskottet började sitt arbete, att denna fråga måste afslås. Och för att kunna få ett *någorlunda* hyggligt skäl för sitt afslag, har utskottet gjort en karriär genom hela den civiliserade världen. Dervid har utskottet icke funnit det allra ringaste skäl att medgifva, att motionärerna på ett enda hörn haft någon rätt på sin sida, utan i alla afseenden har motionärernas syfte varit i utskottets tycke galet, hvarför utskottet då till sist med det påstående, att optionsprincipen äfven i vårt land är så väl tillämpad, som den någonsin är i något annat land på jorden, hemställt om afslag å motionerna utan vidare betänkligheter. Af den siste talarens anförande framgår mer än tydligt, att han hyser samma tanke, hvaraf utskottet låtit sig leda. Han har hela tiden talat om rusdrycksförbud, han också. Af utskottets betänkande kan man se, i raderna och mellan raderna, att utskottet alltjemt haft tanken på rusdrycksförbud. Vi hafva i den föreliggande motionen aldrig begärt något sådant. Vi hafva der begärt, vi hafva velat allenast det, att, då så förfärligt mycket ondt åstadkommes genom krogarne, som utplanteras öfverallt i städerna och på landsbygden, pluraliteten af de till mogen ålder komna skulle få afgöra, om en krog skulle få inrättas eller icke. Vi hafva dermed icke begärt förbud mot bruket af bränvin och anskaffning af bränvin. Vi hafva endast begärt förbud mot, att krogar skulle få utplanteras på de ställen, der det strede mot den allmänna öfvertygelsen om det för folket nyttiga och rätta. Men ändå hafva vi blifvit stämplade såsom i det afseendet synnerligen farliga människor, i det att vi vilja åstadkomma rusdrycksförbud. Jag skall öppet erkänna för min del, att jag icke hade något emot, att rusdrycksförbud komme till stånd i en framtid; men jag måste å andra sidan medgifva, att jag icke skulle vilja, att det infördes nu. Detta vill jag alldeles icke, just därför att jag tror, att, om ett rusdrycksförbud åstadkommes, så länge den öfvervägande delen af svenska folket är emot det, det kanske skulle komma att verka: icke godt, utan tvärtom. Jag tror icke heller, att det ligger i dessa motioner någonting, som kan gifva en anledning att antaga, att fara åt det hållet är för handen; ty det är alldeles säkert, att hvad man fruktar, att de i motionerna ifrågasatta omröstningarna skulle med säkerhet hafva till följd, eller förbud mot krogars bildande, är ogrundadt. Dertill tror jag icke, att det finnes någon utsigt. Jag tror icke, att svenska folket är så ädelt, att den öfvervägande delen deraf skulle komma att ställa sig på vår sida. Jag tror mycket godt om svenska folket, men i detta afseende kan jag icke vänta mig så ofantligt mycket af detsamma. Jag föreställer mig tvärtom, att den nedärfda tanken hos vårt folk, att superiet är någonting manligt och prägtigt, någon-

ting godt — af många framhålles det till och med såsom ett lifsbehof — har nedgrävt sig så djupt, att det på många ställen skulle komma att visa sig vid dylika voteringar, att icke den öfvervägande mängden vore emot krogars anläggande.

Märkvärdigt är, då man betraktar förhållandet, huru samma sak kan användas ena gången till bevis för och andra gången till bevis emot en sak. Det är, mine herrar, icke många veckor sedan här var en bitter klagan i denna kammare öfver, att det funnes i vårt land mellan 5 à 600 kommuner, der *en* person bestämde hvad han ville i kommunens alla angelägenheter, och att det funnes så och så många hundra, ja, jag tror till och med tusentals kommuner, der 4 à 10 personer egde afgöra hvad som skulle företagas. Står icke denna omständighet kvar, då det gäller anläggande af krogar? Jo visst, den står kvar, så att det är så ömkligt stäldt i vårt land, att flerstädes *en* person kan bestämma, att det skall öppnas bränvinsmagasin i den och den kommunen, under det öfriga kommunmedlemmars röster intet betyda, och att på andra ställen 4, 5, 6 à 10 personer kunna ensamma bestämma detta, medan den allmänna mening, den allmänna motviljan inom kommunen ej väger ett stoftgrand deremot. Det är vår önskan, motionärernas önskan att få det derhän, att till full mogen ålder komma personer skulle ega rätt att sätta sitt veto mot detta fåtalsvälde, som nu kan bringa saken derhän, att ett folk måste ovilkorligen finna sig uti att demoraliseras mot sin vilja. Ja, här svarar man: hvem är egentligen pliktig att låta demoralisera sig mot sin vilja? Ja, jag tror icke, att jag skulle demoraliseras, men jag har söner och drängar, som möjligen skulle kunna blifva det, jag har vänner och bekanta, som jag älskar, som kunde blifva det. Derför är jag i min moraliska rätt, då jag arbetar för att sådana förfärliga nästen icke må uppkomma. Och med den erfarenhet jag har om de kommuner jag närmast känner, är jag öfvertygad, att, om detta fåtalsvälde skulle utöfva den magten, att det anlades en krog i församlingen, skulle många menniskor fälla bittra tårar öfver ett sådant beslut. Men hvad gör det; lagen har ju ändå sin gång, svarar man. Ja, men i detta fall är det då ganska ömkligt, när många menniskor skola fälla tårar öfver hvad ett litet fåtalsvälde kan åstadkomma. Jag undrar, om icke, derest vi sätta handen djupt i vår barm, vi skola finna det rent af ömkligt och erkänna att det är något berättigadt i dessa motioner. Detta så mycket mer som det skrider, vi få erkänna det alla. allt mer och mer till fåtalsvälde. Så är förhållandet i Norrland. Ett, tu, tre, är förhållandet det, att inom de flesta socknar, der förut ett hundratal personer voro med om beslutet, kunna de flesta sitta hemma lugna, ty 3, 4, 5 personer komma att stipulera beslutet. Det finnes, blott man vill erkänna det, förhållanden, som tala för att redan nu göra någon ändring i den vägen. En omständighet är, att skattebördan ökas år efter år. Så har skett särskildt under de senare åren; och om vi tänka något litet efter, skola vi icke så mycket förvåna oss öfver, att några våga påstå, att skatterna komma att ökas än mer i framtiden. I och med detsamma måste vi medgifva, att frestelsen att taga penningar på detta sorgliga område blir större och större. Och

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.

(Forts.)

Om medgif- skatterna komma mest att drabba dem, som hafva de största ut-
 wande af s. k. gifterna. De komma mest öfver de 4, 5 eller 10 personer, som i
 lokal själf- församlingarna bestämma allt. Just därför skola dessa, bestämda af
 styrelse för dessa skatter, blifva allt mer och mer intresserade att inrätta krogar,
 kommunerna i hvarifrån de ösa tusentals kronor och slippa att taga penningarna
 fråga om ur sina egna plånböcker. Och med hänsyn till denna omständighet
 brännvin. jemte andra, kan jag icke finna annat än att något berättigadt finnes
 (Forts.) i motionen. Att utskottet funnit den långt utsträckt öfver det rimliga,
 kan jag icke så mycket undra på, då i motionen önskats, att äfven
 kvinnor måtte få deltaga i dessa beslut mot krogars tillkomst. Men
 jag tror icke heller, att utskottet och de med utskottet liktänkande
 hafva allt för stor orsak att undra öfver, att andra finnas, som tycka
 att det är rimligt. Nog hafva de svenska mödrarna fält så många
 tårar öfver sina söners och mäns undergång i denna olycka, att
 tiden må vara inne, att svenska mödrarna må kunna säga stopp för
 att bilda sådana nästen, som tvifvelsutän alla måste erkänna blifva
 snaror för deras söner.

Herr talman, jag har upptagit tiden längre, än jag tänkt. Jag
 skall därför nu sluta mitt anförande med att yrka bifall till motionen.

Herrar *Norberg, Walter* och *Hammarström* förenade sig med
 herr *Nordin*.

Herr *Folke Andersson*: Herr talman, mine herrar! Som her-
 rarne veta, väckte herr *Johan Anderson* i *Tenhult* i fjol en motion
 i samma rigtning som de nu ifrågavarande, och denna hans motion
 vann stor sympati i hela landet. Vi sågo af tidningarna, huru det
 hölls massmöten, der man anslöt sig till en åtgärd i motionens syfte.
 Jag tror, att äfven de motioner, som i år väckts i samma ändamål,
 omfattas sympatiskt af en stor opinion i hela landet. Jag skall be
 att få tillkännagifva, att från min valkrets har jag bekommit mer än
 sex skrivelser från olika nykterhetsföreningar i olika socknar, der
 de uttala sin innerligaste sympati för motionens syfte. Jag tror äfven
 sjelf, att då det gäller att besluta om spritdrycker och krogrörelse,
 borde man mer allmänt få deltaga i besluten, än som nu är för-
 hållandet. Det kan väl medgifvas, att rätten dertill icke bör ut-
 sträckas så långt, som motionen innehåller, men om Riksdagen beslöte
 en skrivelse till Kongl. Maj:t, och regeringen finge taga under be-
 handling, huru och på hvad sätt det låte sig göra att vid förslag om
 inrättande af krogrörelse flere än hvad nu är fallet måtte komma i
 åtnjutande af rättighet att deltaga i beslutet derom, tror jag det vore
 bra, ty nu är det ofta så, att de, som icke få deltaga i besluten, de
 få mest erfara verkningarna deraf. Derför anser jag det icke vara
 någon fara, om man kunde utsträcka denna rätt något i den vägen,
 att det blefve omröstning vid fråga om krogars inrättande i en kommun.

Det yttrades af en talare på gotlandsbanken i går, för hvilken
 jag har mycken aktning, — om jag hörde rätt — att nykterhets-
 vännerna borde fortsätta med sitt berömvärda och människovänliga
 sträfvande att verka på folkets tänkesätt och moraliska uppfostring.
 Ja, det känner nog den ärade talaren, att det hafva nykterhetsvännerna

gjort och göra det fortfarande. De hafva arbetat så, att det är en stor opinion i landet för nykterhetssaken, men när en opinion finnes för en sak, böra vi söka stödja den med lämpliga reformer. Och jag tycker, att så bör det vara äfven här, att, när opinionen anser, att något bör göras, vi måste anse det såsom vår pligt såsom lagstiftare att i vår mån stödja dem. Det skulle icke förlama den verksamhet han omtalade, utan tvärtom uppmuntra dem till att fortsätta med sitt ädla sträfvannde att söka verka på menniskornas öfvertygelse, så att de inse det förderfliga i begagnandet af spritdrycker.

Om medgifvande af s. k. lokal sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

När detta är min öfvertygelse, så anser jag, att Riksdagen borde ingå till Kongl. Maj:t med begäran, att han måtte taga denna fråga i betraktande och ompröfning samt sedan inkomma till Riksdagen med det förslag, som denna utredning kan föranleda.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Nydahl: Herr talman! Eftersom jag är en bland de många, som instämt i herr Eklunds motion, ber jag att få säga några få ord.

Då denna fråga — frågan om lokal sjelfstyrelse — först började diskuteras hos oss, intog jag för min ringa del en ganska reserverad hållning till densamma. Jag trodde nemligen, att en så långt gående utsträckning af den kommunala rösträtten, som här är ifrågasatt i ett speciellt fall, vore såväl mindre nödvändigt för det afsedda målets vinnande som ock, i betraktande af våra ytterst illiberala kommunala rösträttsbestämmelser, mycket vanskligt eller omöjligt att söka genomdrifva i Riksdagen. Jag förestälde mig, att om rösträtten vid kommunernas behandling af frågor rörande rusdryckers försäljning finge utöfvas efter hufvudtal i stället för efter fyrktal, såsom nu är förhållandet, skulle besluten i dessa frågor blifva ganska trogna uttryck af allmänna meningen inom kommunen, utan att rätten till deltagande i dessa beslut behöfde utsträckas nedan om nu stadgad röstcensus. Och vid tanken på det motstånd, som mött försöken att få igenom en reducering i de högst beskattades rösträtt på landet, tyckte jag mig finna en mycket ringa utsigt till möjligheten af att inom en öfverskådlig framtid kunna få allmän rösträtt — allmän rösträtt för såväl kvinnor som män — medgifven, låt vara i detta speciella fall. Och jag tyckte således denna fråga för närvarande hafva ganska liten praktisk innebörd.

Ja, så resonerade jag . . .

Att jag ändock underskrifvit herr Eklunds motion, bevisar naturligtvis, att jag i dessa afseenden ändrat tankar. — Den lokala sjelfstyrelsens idé har i hög grad omfattats af folkmeningen, såsom åtskilliga talare här hafva konstaterat, vidkommande deras län eller städer. Och en man, som plägar förstå att bedöma tidens tecken, har icke tvekat att upptaga denna fråga på sitt program. Derigenom anser jag, att frågan blifvit en aktuell fråga på den politiska dagordningen, blifvit en fråga, om hvars slutliga framgång man icke behöfver misströsta. Och hvad vidare beträffar gagnet och nyttan för nykterhetssaken af de allmänna omröstningar, som här sättas i fråga, så kan jag icke föreställa mig annat, än att den

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

omständigheten, att hvarje myndig man och qvinna vet sig berättigad att här hafva ett ord med i laget, måste framkalla en känsla af solidaritet i denna för hela folket så viktiga angelägenhet, en solidaritetskänsla, som icke gerna kan på ett lika kraftigt sätt framkallas genom något annat medel och som i mina tankar måste vara egnad att gifva åt nykterhetssträfvandet en tillslutning och en lyftning, som detta sträfvande knappast annars kan erhålla. Detta är i korthet den tankegång, som föranledt mig att biträda herr Eklunds motion. Jag får dock säga, att jag fortfarande anser, att ganska mycket skulle kunna vinnas äfven derigenom, att omröstning i dessa frågor finge ske efter hufvudtalet, äfven utan att röstcensus sänktes; och jag skulle för min enskilda del ha varit tacksam mot det sammansatta utskottet, om det åtminstone förordat motionen med denna begränsning.

Jag skall emellertid icke förlänga diskussionen, som synes blifva lång nog ändå, utan ber blott att få förena mig med dem, som yrkat afslag å det sammansatta utskottets betänkande och bifall till herr Eklunds motion.

Herr John Olsson: Herr talman! Den ärade talaren på malmöbänken sökte med mycken indignation värja sig från misstanken, att han skulle höra till »nykterhetssakens argaste motståndare». Det finnes ett franskt ordspråk, som säger, att den, som ursäktar sig, han anklagar sig, och jag misstänker starkt, att det ordspråket träffar in på den ärade talaren. Jag fruktar, att han i nykterhetsfrågan är oförbätterlig; åtminstone minnes jag icke något enda tillfälle, då nykterhetsfrågor varit på tal här i kammaren, utan att den ärade talaren uppträdt mot hvarje från nykterhetssidan föreslagen åtgärd i syfte att gagna nykterheten; och det är, lindrigast sagdt, en ganska besynnerlig form af nykterhetsvänlighet att på *det* sättet verka för nykterhetssaken.

Jag tror emellertid, att denna fråga är af så viktig och allvarlig natur, att den förtjenar att tagas i lifligt öfvervägande. Det är efter min mening en social fråga af den allra största betydelse, huru man skall kunna på något sätt inskränka den onaturligt stora konsumtionen af rusdrucker, hvilka, säge hvad man vill, dock äro en kräfta för samhället.

Här föreslås nu en åtgärd i detta syfte, hvilken af alla nykterhetsvänner, utom de som ställa sig på samma egendomliga ståndpunkt som den ärade talaren från Malmö, omfattas med den lifligaste sympati. Man hoppas nemligen med stöd af erfarenheten, att, när det sunda förståndet hos den stora allmänheten får göra sig gällande, detta skall åstadkomma en icke oväsentlig inskränkning i möjligheten att åtkomma rusdrycker, och erfarenheten har likaledes visat, att just detta är vägen till en minskad konsumtion.

Jag vill uttryckligen betona, att motionärerna icke önska införa något lagstadgande i strid mot den allmänna opinionen, utan meningen är just, att den allmänna folkmeningen skall gå i spetsen för och drifva fram en lokal lagstiftning i denna fråga. Och det torde erkännas, att den rätta vägen att komma framåt, är den, då man stö-

der sig på den allmänna opinionen och först, då den är mogen för en reform, söker att genomdrifva reformen. Ofta har den förebrå-
 elsen rigtats mot nykterhetsvännerna, att de vilja lagstifta för hela
 folket i strid mot en öfvervägande allmän mening. Det förefaller
 mig då besynnerligt att, när nu nykterhetsvännerna slå in på en annan
 väg och vilja låta den allmänna folkmeningen vara bestämmande, de
 ändå, såsom här ha skett, få höra samma förebråelse rigtad mot sig,
 att de vilja lagstifta emot den allmänna meningen.

*Om medgif-
vande af s. k.
lokal sjelf-
styrelse för
kommunerna i
fråga om
försäljning af
brännvin.
(Forts.)*

Vidare vill jag framhålla, att här ju icke är fråga om något synnerligt radikalt steg, utan blott om att något ytterligare utsträcka en princip, som i sjelfva verket redan är erkänd i den svenska bränvinslagstiftningen; ty på landsbygden ligger det ju redan nu i kommunernas händer att hindra, att spritförsäljning må ega rum. Motionen afser dels att utsträcka denna rättighet äfven till städerna och dels att utvidga den så, att det blir personligheten, individerna, som i denna fråga få vara de bestämmande, icke de stora penningpåsarna. Det kan svårligen bestridas, att särskildt nykterhetsfrågan griper så djupt in bland de enskilde individerna, att det är på tiden, att just i fråga om en sådan sak bryta med det kommunala fåväldet och icke låta en enda eller några få personer fortfarande påtvinga hela den öfriga befolkningen en brännvinsförsäljning, som denna befolkning vill vara af med. Jag vill icke tillägga mera, än att då den allmänna meningen är mogen för denna sak, då först kommer en lagstiftning sådan som den vi föreslagit att genomföras; och jag tror icke, att det är något farligt steg att i en moralisk fråga låta den allmänna meningen få magten i sin hand att, när saken är mogen, också genomföra den.

Herr talman, jag yrkar bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Anderson i Hasselbol: Då jag icke är någon vän af långa diskussioner och redan så mycket sagts i denna fråga samt dertill kommer, att, då frågan redan fallit i Första Kammaren, det blott kan blifva tal om en opinionsyttring, skall jag afstå från att framkomma med hvad jag ämnat säga. Men jag anser mig skyldig att meddela, att nykterhetsvännerna i Vermland till stort antal anslutit sig till den massmotion, som här framlagts, och att jag fått mig tillställda resolutioner från nykterhetsmöten, i hvilka icke mindre än 6,000 personer deltagit.

Jag skall icke besvara kammaren med uppläsning af dessa resolutioner, utan endast be att yrka bifall till ifrågavarande motion.

Herr Wijkander: Talrikheten af de motionärer, som under-tecknat de båda motionerna, och antalet af dem, som yttrat sig i samma ämne, ådagalägga, att dessa motioner inom vissa kretsar vunnit en mycket stor anklång. Utskottet har också behjertat, att den föreliggande frågan är af stor betydelse genom att egna den en så omsorgsfull utredning, som varit möjligt, och genom att lemna en utförligare motivering, än som är vanligt, åtminstone inom de ständiga utskotten. Utskottet har haft tillfälle att begagna sig af litteratur,

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.
(Forts.)

som motionärerna sjelfva lemnat, och gent emot ett yttrande, som en af dem i går fälde, ber jag att få nämna, att det är fullt afsigtligt som utskottet så godt som öfverallt anfört fakta, tagna ur denna litteratur, och att särskilt det exempel, som han anförde, är hemtadt derur. Utskottet har äfven haft annan litteratur att tillgå, men denna har anvandts hufvudsakligen för att kontrollera att de bilder, utskottet gifvit af förhållandena i andra länder, öfverensstämt med verkligheten och icke varit färglagda af motionärernas uppfattning.

Om man från motionärernas framställning och äfven från de i går och i dag uppträdande talarnes anföranden borttager det vidlyftiga omböljet, så finner man, att kärnan deri ingalunda är önskan att införa lokal option i Sverige, utan att utsträcka den kommunala rösträtten i fråga om denna option; och detta hafva också ett par talare medgifvit. Vi hafva redan lokal option hos oss och vi hafva den i större utsträckning och mera systematiskt genomförd än i något annat land, med undantag möjligen af Norge. De exempel, som åtskilliga talare hafva anfördt från de engelska kolonierna och Amerika, visa blott, att dessa hafva mycket att lära af oss. Det är ganska intressant att iakttaga, hurusom, då man studerar förhållandena i Amerika eller Australien, man ofta finner, att de der framhålla de svenska förhållandena och särskildt göteborgssystemet såsom det mål, som bör eftertraktas, under det att man hos oss framhåller dessa länder såsom våra förebilder.

Jag vill nu icke trötta med några statistiska siffror, utan blott framhålla, att bland flera tusen landskommuner i vårt land är det blott ett par hundra, der försäljning af bränvin får ega rum, och af dessa är det mer än hälften, som hafva privilegier sedan tiden före 1855 och hvilka således ganska snart komma att upphöra. Ett sådant resultat, att den lokala optionen är tillämpad i de ojemförligt festa kommunerna, kan icke något annat land uppvisa. Se vi på lagstiftningen, så finna vi, att emot kommunalstämmans beslut finnes ingen appell, lika litet som det i städerna finnes någon appell emot magistraten och stadsfullmäktige, om de äro af samma åsigt, och jag vädjar till motionärerna, om de kunna anföra något enda exempel på, att en länsstyrelse emot stadsfullmäktiges yttrande har förhindrat förbud mot bränvinsförsäljning.

Under sådana förhållanden kan det icke vara tal om att nu införa lokal option. Meningen är, att den redan befintliga lokala optionen skall tagas från de kommunala myndigheter, som nu hafva bestämmanderätten, och öfverflyttas till den allmänna rösträtten samt läggas i händerna på en myndighet, som skulle bestå af hvarje myndig man och qvinna. De, som undertecknat den ena motionen, hafva dock öppet erkänt sin tvekan om den sistnämnda myndighetens företråde framför den gamla genom att icke vilja gifva denna nya kommunala myndighet rätt att bevilja försäljningsrättigheter, utan de hafva endast velat tillägga den vetorätt. De hafva dermed sjelfva visat, att de ansett denna myndighet så omogen och oerfaren, att den icke kan behandla denna fråga positivt, utan att de endast hoppats att under inflytande af entusiastiska och väckande tal kunna få den att vid ett visst tillfälle rösta emot en föreslagen

utskänkningsrättighet. Någon bestämmanderätt hafva de icke velat lägga i denna myndighets händer.

Utskottet säger på ett ställe, att det anser så stora ekonomiska intressen vara förenade med bränvinsförsäljningen, att det därför icke torde vara lämpligt att lägga afgörandet af dithörande frågor i någon annan myndighets hand inom kommunen än den, som handlägger kommunens öfriga angelägenheter och är van att behandla ekonomiska spörsmål. Ett par af de talare, som här uppträdt, hafva med anledning deraf insinuerat, att utskottet skulle uteslutande hafva tänkt på beskattningsförhållandena. Men jag vädjar till eder, mina herrar, om svenska Riksdagen och de svenska kommunala myndigheterna verkligen gjort sig förtjenta af en sådan insinuation som den, att nykterhetsfrågan skulle behandlas uteslutande ur skattesynpunkt. Jag vädjar till eder, om icke Sverige är så lyckligt, att man der kan anföra exempel uppå, att man vidtagit det ena steget efter det andra för att begränsa dryckenskapen och befordra nykterheten. Jag tror verkligen, att det knappast är något annat land än Norge, som står före oss i detta hänseende.

Vi syssla i dagarne med frågan om en höjning med några få öre per liter af bränvinstillverkningsafgiften, och det har blifvit framhållet, att denna fråga borde falla, emedan ett beslut i den riktningen skulle vara detsamma som att lägga en eller annan million i enskilda personers händer. Af detta kan man förstå, hvilka förluster skulle åstadkommas genom att helt och hållet förbjuda tillverkningen eller försäljningen, då det kan blifva fråga om millioner, när det gäller blott några öres förhöjning i afgiften. Under sådana förhållanden är det egendomligt, om man skall kunna förneka, att det icke är stora ekonomiska intressen, som äro förbundna med såväl tillverkning som försäljning af bränvin. Man behöfver ju blott tänka på alla de ekonomiska intressen, som stå i samband med drifvande af hotell-, vårdshus- och krogrörelse, och så länge man anser dessa yrken vara löfliga från statens synpunkt, så länge måste äfven kommunerna respektera dessa ekonomiska intressen. Man kan icke göra någon jämförelse med Amerika; der äro förhållandena så rörliga; der uppstå och försvinna förmögenheter lika lätt. Jag tror därför ej, att vi här i Sverige kunna önska att genom ett försöksbeslut ruinera en hel klass af människor, för att kanske sedan några år derefter finna, att beslutet varit omoget, och blifva tvungna att återgå till det gamla, såsom erfarenheten från Amerika visat. Enligt min åsigt äro så stora såväl moraliska som ekonomiska spörsmål förbundna med den nu föreliggande frågan, att jag tror, att pröfningen och behandlingen af densamma fordra minst lika stor mogenhet och erfarenhet som pröfningen och behandlingen af andra kommunala frågor.

Man skulle ju nu kunna säga, att de framlagda motionernas syfte är beaktansvärdt; man skulle ju kunna säga, att, äfven om icke Riksdagen vill bifalla hvad i dessa motioner begäres, det dock är i en rätt riktning de gå, genom att fästa uppmärksamheten vid nykterhetsfrågan och visa, huru mycket det är, som talar för densamma; och man skulle ju kunna säga, att motionerna sålunda åtminstone

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelsens för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.
(Forts.)

Om medgif-
vande af s. k.
lokal själf-
styrelse för
kommunerna i
fråga om
försäljning af
brännvin.
(Forts.)

äro oskadliga. Men, mine herrar, jag tillåter mig vara af en motsatt mening, och det af tvenne skäl.

Det ena af dessa skäl har nyss så fullständigt blifvit framhållet af den ärade representanten för Ängermanlands södra domsaga, att jag knappast kan dervid hafva något tillägga, då han påvisade, hurusom denna fråga icke längre vore någon nykterhetsfråga, utan en politisk rösträttsfråga. Jag får verkligen säga, att jag tycker, att det skulle vara högst illa, om dessa båda hvar för sig så berättigade spörsmål sammanblandades med hvarandra. Det skulle vara synd, säger jag, om nykterhetsfrågan sammankopplades med den politiska rösträttsfrågan, då hittills personer från samhällets olika lager och med olika åsikter, både konservativa och liberala, gemensamt arbetat på att befordra nykterheten.

Men det är äfven ur en annan synpunkt, jag anser det vara skadligt, att sådana motioner framkomma. Jag tror nemligen — och erfarenheten från andra länder visar detsamma — att i samma ögonblick, som man börjar drifva agitation för förbudslagstiftning i större skala, man allt mera drager uppmärksamheten från ordnings- och polisföreskrifter m. m. samt från omvårdnaden om nykterhetens befrämjande i dess helhet. Man börjar så uteslutande tänka på förbud eller icke förbud, att öfriga sidor af saken försummas. Enligt min åsigt är det i denna stund icke frågan om förbud mot brännvinsförsäljning, som bör vara det hufvudsakliga föremålet för nykterhetsvännernas sträfvan, utan det är frågan om ordnandet af öfhandeln i städerna. Det är denna senare fråga, som jag för min del tror för närvarande vara af den största vigten för nykterhetsvännerna.

Under sådana förhållanden kan jag, herr talman, icke göra annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Näslund*, *Boëthius* och vice talmannen *Danielson*.

Herr Nilson från Lidköping: Under de år jag tillhört Riksdagen, har jag alltid understött hvarje sansadt och praktiskt förslag, som här framlagts i syfte att hämma missbruket af rusdrycker, och jag skall också under min återstående tid alltid så göra. Men de nu föreliggande motionerna om s. k. lokal själfstyrelse kan jag icke räkna bland sådana sunda och praktiska förslag. Jag underskifver till alla delar, hvad såväl utskottet som ett par föregående talare haft att mot dem invända, och jag behöfver nu ej upprepa dessa skäl.

Jag ger mitt varmaste erkännande åt det rena och goda syfte, som ligger till grund för vår tids nykterhetssträfvande, men jag förmenar, att nitet stundom är ovist och genom sin öfverdrift snarare skadar än gagnar det välmenta syftet. Det bör råda nykterhet äfven i nykterhetsarbetet. De små, men lugna och jemna stegen på reformernas väg leda här, liksom i så mycket annat, fortare till målet än sådana förhastade och omogna åtgärder, som ännu icke vunnit insteg och erkännande i allmänna föreställningssättet och därför lätt framkalla reaktion. Den kommunala själfstyrelsens grundsats har i mig en varm anhängare, men jag är icke mindre vän af individens frihet

och sjelfbestämmningsrätt i allt sitt görande och låtande, så länge han icke kränker samhällets lagar eller allmän och enskild rätt. Jag tror det böra erkännas, att kommunernas ganska vidsträckt magt att inom vissa lagbestämda gränser sjelfva reglera försäljningen af spritdrycker hittills i allmänhet utöfvats på ett för nykterhetens och sedlighetens befrämjande ganska erkännansvärdt sätt. Mycket kan väl i detta afseende ännu återstå att önska, men skilnaden mellan förr och nu är dock uppenbar, och man har glädjen finna, huru förhållandena alltjemt förbättras från år till år. Jag ber härvid få hänvisa till de statistiska uppgifter, som meddelas i början af sid. 22 i utskottets betänkande. Man ser der, hurusom endast under de sista 20 åren brännvinsförbrukningen i vårt land, beräknad i liter per invånare, nedgått från 11,8 i början af 1870-talet, till 6,4 under år 1892, och utsträcker man jemförelsen ännu längre tillbaka, visar det sig en vida större skilnad i konsumtionen.

Finnes det då något skäl till en så ytterlig åtgärd, som den motionärerna föreslå, att till kommunens samtliga till myndig ålder komna personer öfverflytta den magt, som de lokala myndigheterna hittills så klokt och varsamt utöfvat icke blott till bättnad för kommunerna, utan ock i nykterhetens och sedlighetens intresse? Det är icke lätt att beräkna, hvart ett sådant språng i det okända skulle leda. Det kan inträffa, att man råkar törna mot klippan Schylla, under det man söker undvika Charybdis.

Med det nu sagda har jag dock icke velat förneka flertalets befogade anspråk på större inflytande vid afgörandet af såväl nu nämnda som andra kommunala angelägenheter. Jag har tvärtom ofta uttalat mig för en ganska långt gående utsträckning af den kommunala röst-rätten i sådan riktning, att de små röstetalen måtte erhålla en väsentligen ökad betydelse, ehuru jag icke kan gå så långt som till införande af allmän och lika rösträtt. Men jag håller fast dervid, att, när en sådan förändring en gång genomföres, den kommer att gälla alla de frågor, rörande hvilka kommunen eger att för sig besluta och icke blott någon viss. Olika röstlängder för olika slag af kommunala frågor vill jag för min del icke vara med om.

Jag kan sålunda icke annat än rösta för afslag å dessa motioner om lokal sjelfstyrelse och för bifall till utskottets hemställan. Och jag har velat offentligt uttala detta till kammarens protokoll för att såmedelst äfven gifva svar å de skrivelser, som till mig liksom väl till flertalet riksdagsmän ingått från åtskilliga aktade nykterhetsföreningar och förbund med begäran, att jag måtte rösta för de vid innevarande riksdag väckta nykterhetsmotionerna. Dessa önskingar har jag i de flesta fall kunnat tillmötesgå, men jag kan icke göra det i fråga om den lokala sjelfstyrelsen. Ty den grund, hvarpå detta förslag hvilat, kan jag för min del icke gilla.

Jag yrkar nu alltså bifall till utskottets betänkande.

Herr Zetterstrand instämde häruti.

Herr Hedin: Det har här någon gång sagts, att man icke skall fästa sig så mycket vid ett utskotts betänkandes motivering, utan att

Om mödgifvande af s. k. lokal sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.

(Forts.)

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin. (Forts.)

man skall uteslutande hålla sig till utskottets hemställan. Jag har sällan varit så frestad att göra denna maxim till min som vid genomläsandet af det sammansatta utskottets föreliggande betänkande. Ty motiveringen i detta betänkande har enligt min tanke en synnerligen ringa betydelse. Deremot är jag den förste att villigt erkänna, att det har en långt ifrån ringa betydelse, att de insigtsfulle och förståndige män från denna kammare, som suttit i utskottet — jag talar begripligtvis icke om Första Kammarens ledamöter, som jag icke har den äran att känna — att desse insigtsfulle och förståndige män, säger jag, motsatt sig vår motion, och jag fäster mera afseende dervid än vid allt, som i utskottsbetänkandet blifvit anfördt. Jag beklagar, att vi icke lyckats öfvertyga dem, men jag är viss om, att den dag skall komma, då vi skola besegra — icke dem, men deras betänkligheter. Emellertid måste jag ju hålla mig till hvad i utskottsbetänkandet blifvit sagt och sedermera här af en eller annan talare möjligen något kompletteradt.

Beträffande den första och största delen af utskottets motivering, nödgas jag anmärka, att den står uti ett synnerligen lösligt samband med sjelfva frågan, jag menar den delen, deri redogörelse lemnas för bränvinslagstiftningen i åtskilliga andra länder. Den har mycket litet att göra med den egentliga frågan. Det skulle för öfrigt vara mycket att erinra mot den, men jag skall, därför att jag vet, att man förut på ett origtigt sätt framställt denna sak, af hvad utskottet nu anført endast fästa mig vid en enda punkt i den historiska framställningen. Utskottet antager, att det icke vidare skulle vara den engelska regeringens afsigt att vidare främja det förlidet år i underhuset väckta lagförslaget om införande af lokal option i England och Skotland. Det är ett fullkomligt misstag. Att frågan icke blef främjad under förlidet år, har sin förklaring i omständigheter, som näppe-ligen kunna vara obekanta för någon af kammarens ledamöter, och som jag därför endast skall i största korthet erinra om. Under vintersessionen var nemligen underhuset fullt upptaget af home-rule-billen, hvilken, om jag icke missminner mig för mycket, upptog omkring 90 sessioner uti underhuset. Detta i följd af den ofantliga obstruktion, som öfvades af de konservative och deras nya vänner unionisterna. Då man sedermera hade kvar två så betydande frågor som arbetsgifvares ansvarsskyldighet och sockenrådsbilen, med hvilken senare man ville komplettera den för ett par år sedan antagna grefskapsbilen, så blef följden den, att Gladstones regering icke uppförde vetobillen på programmet för höstsessionen. Under höstsessionen blef förhållandet detsamma som förut under vintersessionen, i det framför allt obstruktionen gjorde eig gällande mot sockenrådsbilen. Det gick till och med derhän, att efter 40 dagars förlopp hade man icke af denna bill hunnit med mer än en sjettedel, så att man då blef nödsakad att tillgripa den bekanta avslutningsproceduren. Detta förklarar, hvarför billen om lokalt veto icke ännu kunnat bringas igenom. Att regeringen icke har öfvergifvit den, derpå skall jag bedja att till bevis få anföra det svar, som lord Rosebery nyligen låtit skriftligen afgifva på en framställning från en kvinnoassociation i London — The metropolitan women's total ab-

stinence union — uti hvilket han förklarar — det var i sistlidne april månad — att regeringen har för afsigt att göra sitt bästa för att genomdriva billen under loppet af denna session.

Hvad nu beträffar den senare och ojemförligt vigtigaste delen af utskottets motivering, nödgas jag i främsta rummet deremot anmärka, att utskottet affattat den så, som om enligt utskottets mening dess argumentation skulle i lika mån gälla båda motionerna, såväl den af herr Anderson i Tenhult som den af herr O. Eklund afgifna, ehuru dessa motioner sine emellan äro mycket skiljaktiga, i ty att i den förra motionen yrkas en obligatorisk folkomröstning såsom vilkor för att nu bestående eller framdeles ifrågasatta försäljningsrättigheter inom kommunerna skola få finnas kvar eller medgifvas, hvar emot i den af herr Eklund afgifna motionen icke ifrågasättes något annat än ett fakultativt veto, d. v. s. att, på initiativ, på derom gjord framställning af ett icke allt för ringa antal myndiga medlemmar af kommunen, en folkomröstning skall anställas, som kan, om nemligen majoriteten uttalar sig i initiativets riktning, leda till ett veto gällande för tre år. Mot motionerna, som äro till sitt syfte så väsentligen skiljaktiga, synes det mig att man icke kan argumentera på det sätt utskottet gjort, utan bör man, när man vill bedöma effekten af den ena eller andra motionen, skilja på dem.

Vidare ber jag att, med anledning af utskottets yttrande i den senare och kortare delen af dess motivering och med anledning af hvad ett par talare här i dag anfört, få erinra, att — när utskottet påstår, att vi i Sverige hafva minst sagdt lika god lokal sjelfstyrelse i den sak, hvarom här är fråga, som i något annat land, och uppgifver, att det under sina historiska studier icke funnit något exempel på, att denna option i andra länder varit uppdragen åt andra eller flere röstberättigade än dem, som hos oss i allmänhet ha att handlägga och afgöra kommunala frågor — att, säger jag, när utskottet resonerar på det sättet, utskottet söker att under en formel likhet, om hvilken för öfrigt skulle vara mycket att säga, dölja sakens stora olikhet. Ty man lär väl icke kunna jemföra de amerikanska kommunalstämmor — Town Meetings — der den allmänna rösträtten faller utslaget, med de svenska kommunalstämmorna, der fyrktalsrätten råder, eller med stadsfullmäktige, som tillsättas efter bevillningsrösträtt.

Vidare ber jag att få anmärka, att det är lindrigast sagdt en underlig sjelfmotsägelse, man å utskottets sida gjort sig skyldig till, när man å den ena sidan — jag menar sid. 22 i utskottets betänkande — prisar det svenska nuvarande lokalvetosystemet nära nog såsom ett ideal, och å den andra sidan — d. v. s. sid. 23 — yttrar »att en på den lokala optionen grundad ren förbuds-lagstiftning innebär, enligt utskottets uppfattning, ett sådant ingripande i den enskilde individens handlingsfrihet och lefnadsförhållanden, att hvarje fortskridande på dessa vägar bör ske endast i mån som det allmänna rättsmedvetandet uppbar och gillar de föreslagna åtgärderna.» Det vill således säga, att om rent förbud i en kommun tillämpas i enlighet med nu gällande lagstiftning af de myndigheter, som nu ega besluta, då är ett sådant förbud bra, då är det för-

Om medgifvande af s. k. lokal sjelfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.

träffligt, då är det ingenting att invända mot detsamma från synpunkten af individens berättigade kraf. Men om detta förbud genomföres på *det* sätt, att alla myndiga män och kvinnor inom kommunen, hvilka ej äro disqualificerade, genom omröstning uttala sig för ett sådant rent förbud mot kommunalmyndigheten, som håller på bränvinsafgiften, då är detta förbud fördömligt. Är det sammanhang i ett sådant resonnement?

(Forts.)

Utskottet menar, att ett fortskridande på dessa vägar bör ske endast i mån som det allmänna rättsmedvetandet uppbär och gillar dessa åtgärder. Detta är riktigt. Men huru kan det vara en invändning mot oss? Hvad är det vi begära? Begära vi att flytta beslutanderätten i afseende på dessa angelägenheter ur de nuvarande kommunala och embetsmyndigheternas händer? Nej, vi begära icke detta. Vi begära endast, att, om hos en icke allt för liten grupp af kommunens manliga och qvinliga medlemmar visar sig intresset för att få till stånd ett bränvinsförsäljningsförbud inom kommunen, det då skall tillerkännas åt en majoritet af de myndige kommunalmedlemmarne rätt att mot de allmänna kommunalmyndigheterna få besluta ett veto. Det är alltsammans. Dermed våga vi tro, att vi i sjelfva verket lemna åt det af utskottet omtalade allmänna rättsmedvetandet ett tillfälle, som det hittills saknat, att få göra sin röst hörd och sin vilja gällande. Ty vi erkänna icke, att det resultat, som kommer till stånd genom det nuvarande fyrkantsväldet, är det allmänna rättsmedvetandets oförfalskade uttryck.

Utskottet uppgifver, att erfarenheten skulle visat, att nykterhetsfrågorna hafva såväl i vårt land som i andra länder visat sig ega förmågan att sätta sinnena i sådan rörelse, att snarare mer än mindre betänksamhet och mogenhet i uppfattningen erfordras för deras lugna pröfvande än vid andra af de oftare förekommande kommunala frågorna.» Jag har frågat mig, hvar utskottet hemtat denna erfarenhet ifrån, och jag har icke hittat ens något bidrag till svar på min fråga. Icke har utskottet kunnat finna, att nykterhetsagitationen här i landet i någon synnerlig grad satt lidelserna i svallning. Det är synbarligen icke värdt att komma och tala om något sådant, då vi alla hafva i friskt minne en annan fråga, som i helt annan grad satt passionerna i rörelse, nemligen frågan om lifsmedelsbeskattningen. Jag tviflar på, att min ärade vän derborta skall kunna anförä något exempel på, att nykterhetsagitationen tillgripit sådana medel, som anhängarne af lifsmedelsbeskattningen hafva tillgripit, då de, efter irländskt föredöme, proklamerat boycotting. Har utskottet hemtat denna erfarenhet från våra grannland? Det är mig omöjligt att tro, ty det måste hvar och en veta, att icke har nykterhetsagitationen i Norge och Danmark upprört folklidelserna på något sådant sätt som kampen om de rent politiska tvistefrågorna. Icke heller kan utskottet hafva hemtat denna erfarenhet från Tyskland. Ty der har icke funnits någon nykterhetsagitation, som det vore värdt att nämna på samma dag som den kyrkopolitiska kampen eller den kamp, som eger rum mellan bourgeoissamhället och socialdemokratien. Har utskottet hemtat denna erfarenhet från England? Omöjligt. Visserligen hör man der understundom ganska häftiga uttryck under nykterhets-

agitationen, och i anledning deraf skall jag i förbigående tillåta mig att berätta en liten anekdot.

För ett par veckor sedan stod inför polisdomstolen i Bow Street en fyllbult, som påstod att den, som borde straffas, var icke han, ej heller de, som voro i samma fördömelse som han, utan nuvarande skattkammarskanslaren, Sir William Harcourt — i anledning nemligen af dennes förslag om skattetillökning, jag vet icke med huru mycket, på hvarje gallon brännvin eller öl. Denne omoraliske minister, menade han, vore ansvarig för den förbrytelse, för hvilken svaranden vore inkallad inför polisdomstolen; han borde betala fylleriböterna, ty detta hans förslag om förhöjning af sprit- och ölbeskattningen hade nödgat svaranden och andra att passa på att dricka så mycket whisky som möjligt, innan förhöjningen trädde i kraft. Detta är ju ganska förskräckligt, det medgifver jag, men icke är det något så synnerligen betänkligt bevis på — nykterhetsagitationens lidelser.

Jag vet också, att der förekommer agitation från bryggare och destillatorer mot förslaget, men jag ser icke någon omständighet, i följd hvaraf man kan jemföra denna agitation med agitationen i England beträffande rösträttsfrågan eller trade-unions-agitationen, i synnerhet de nya föreningarnas, eller med agitationen i unionsfrågan. Och gå vi öfver Atlanten till detta land, som är kunskapens träd på godt och ondt i politiskt hänseende, är det tänkbart eller kan det finnas något skäl att tala om de lidelser, som nykterhetsagitationen upprört, i jemförelse med den förfärliga kamp mellan kapital och arbete, som der har rådt under de sista tjugu åren, sedan den sociala freden der bröts på 70-talet? Är det värdt att nämna nykterhetsagitationen i jemförelse med det stora inbördes jernvägskriget 1877? Är det värdt att nämna den i jemförelse med den stora jernvägsstrejken 10 år senare, eller i jemförelse med kolgrufve- och jernarbetarestrejckerna i Pennsylvanien, Montana, Ohio, eller det förfärliga tumultet i Homestead i Pittsburg-distriktet i Pennsylvanien för två år sedan? Är det värdt att jemföra dem med den sociala kamp, som utkämpades med vapen i hand af arbetare mot polis och milissoldater, ja, åtminstone en gång under de senare åren mot en förbundsarmécorps?

Jag vet icke, hvarifrån utskottet hemtat denna erfarenhet om nykterhetsfrågans förmåga att sätta sinnena i en så förfärlig rörelse, så att man gent emot vårt förslag behöfver särskildt betona vigten af kommunernas lugna och lifskraftiga utveckling. Vi tänka icke störa detta lugn. Jag har hittills trott om mig sjelf, att jag vore reformvän, en deciderad, avancerad, ja, till och med en radikal reformvän, men icke en revolutionär. Men är det meningen, att vi, som önska att svenska män och kvinnor, komma till myndig ålder, i kommunen skola få uttala ett veto mot brännvinsförsäljning, därför skola stämpelas såsom revolutionärer, ja, då går jag med hull och hår öfver till det revolutionära lägret.

Utskottet har icke sagt, och jag är alldeles öfvertygad att utskottet icke ens velat antyda, att, om nykterhetsfrågan har den egenkapen att så förfärligt sätta lidelserna i svallning, detta egentligen skulle vara brännvinsfiendernas fel. Utskottet har icke sagt detta, och

Om medgifvande af s. h. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Om medgif- jag upprepar än en gång, att jag är öfvertygad, att utskottet icke vande af s. k. velat antyda det, men jag vet, att uttrycket blifvit uppfattadt, som lokal sjelf- om utskottet skulle hafva menat något sådant, och därför skall jag styrelse för be att äfven i afseende härå få säga några ord. kommunerna i

fråga om Det är väl sant, att man för närvarande eller i allt fall för försäljning af några veckor sedan i ett annat land haft skådespelet af laglöshet och bränvin. svåra våldsamheter framkallade just af nykterhetsfrågan, men jag skyndar att tillägga, att i Syd-Carolina i Amerika, der man rest sig sett ofantligt litet; men hvad jag minnes det är, att när för 40 år sedan den stora bränvinsreformen genomfördes, nog var lidelsen då å motståndarnes sida, å deras sida, som försvarade husbehofsbränningen.

Jag skall anhålla att få upprepa en berättelse, som jag hört af en man, till hvilken denna kammare och äfven medkammaren många gånger vördnadsfullt hafva lyssnat, en man, som vi alla äro och sakna. Han berättade mig, att morgonen af dagen för en mycket afgörande — kanske var det den mest afgörande voteringen inom särskilda utskottet vid 1853—54 års riksdag, infunno sig två medlemmar af bondeståndet hos en medlem af presteståndet, hvilken tillhörde särskilda utskottet, förständigande honom, huru han skulle rösta, ty i vidrigt fall skulle de, som snart ämnade resa till hans hemort, der uppretta befolkningen, att den skulle samlas och vid hans återfärd slå honom i hjel, hvilket — så berättade mig numera aflidne statsrådet Fredrik Ferdinand Carlson — af honom besvarades dermed: »Se så gubbar, lugnen eder nu; hvarpå han gick upp och röstade såsom han tänkt och borde. Jag erinrar mig icke med full visshet namnet på denna utskottsledamot; jag tror dock, att han var från Öland.

Det är ett exempel att lägga märke till, ett exempel uppå att, om lidelserna på den tiden sattes i rörelse, det nog i synnerhet var från deras sida, som voro för husbehofsbränningen, och ingalunda från dem, som ville afskaffa densamma.

Stora intressen, säger utskottet, äro förknippade med bränvinsförsäljningen. Ja, det är ty värr sant. Stora enskilda och kommunala samt statsintressen äro dermed förenade. I hvilket antal millioner om året de förstnämnda intressena, nemligen de enskilda intressena, skulle uttryckas, vet jag icke. Men de allmänna intressena, statsintresset och kommunalintresset, kunna uttryckas i följande siffror. Staten har under de 10 åren 1883—1892 uppburit i tillverkningsafgifter 142 millioner kronor. Staten har i tillverkningsafgifter och i tull under 1892 uppburit 16,192,976 kronor; och samma år uppgingo försäljningsafgifterna till 6,942,078 kronor, summa öfver 23 millioner kronor. I sanning, det är, såsom utskottet säger, stora intressen, som äro förknippade med bränvinsförsäljningen, nemligen stora stats- och kommunalfinansiella intressen. Det är sant, att de äro i hög grad förknippade med bränvinsförsäljningen, de äro förknippade med en

(Forts.)

försäljningslagstiftning, som — icke lägger allt för svåra hinder i vägen för konsumtionen. Ty om staten får stor inkomst af bränvinet och kommunerna likaså, så är det icke därför, att man skrifer i lagen, att så och så hög är tillverkningsafgiften, så och så hög tullen och så och så hög försäljningsafgiften, utan det beror af konsumtionen. Under sådana förhållanden är den faran uppenbar, ligger nära till hands och är mångfaldiga gånger blott allt för väl konstaterad, att dessa stora intressen komma att te sig för dem, som styra i stat och kommun, såsom blott ekonomiska intressen, såsom budgetsintressen, och att hänsynen till de moraliska intressena få underordnas, huru mycket man än för öfrigt må vid högtidliga och mindre högtidliga tillfällen tala om de senare. Det händer då lätt, att det af utskottet omtalade allmänna rättsmedvetandet blir ett statsfinansielt och ett kommunalfinansielt medvetande, inom hvilket det finnes mycket litet utrymme för rättskanalen vid sidan af den privata. den kommunala och stategennyttan. Se, vi tro icke på fyrktalsrösträtten och bevillningsrösträtten såsom ett säkert uttryck af det upplysta rättsmedvetandet. Riksdagen har för icke länge sedan hört en kommun här i landet jemra sig öfverljuddt, att den icke hade förmåga att bekosta uppförandet af ett hus för det allmänna elementarläroverket, medan i alla fall denna fattiga och betryckta kommun dock hade råd att kosta på i det närmaste samma summa för att få till den kommunen förlagd en kasern. Detta är öfverklassprinciper, det är öfverklassregemente och öfverklassendenser. Så länge hos de styrande — och hvad äro de, herr talman, om ej de höga röstetalen — så länge hos dem finnas sådana tendenser, är det fara värdt, att dessa omtalade stora intressen komma att sammanfalla helt och hållet med de ekonomiska, med budgetsintressena. Faran är den, att, om vi fortgå på denna väg, staten och kommunerna slutligen blifva lika beroende af sina bränvinsinkomster, som suparen är beroende af bränvinsbuteljen.

Det är naturligtvis ingen, som i själ och hjerta önskar, att de, som lätt falla för frestelsen, måtte för:ära mycket, för att statens och kommunens finansiella intressen derigenom måtte ses till godo. Naturligtvis icke. Ingen skulle, om en sådan tanke komme för honom, våga tänka den ut utan att rodna för sig sjelf. Men man glider så småningom, utan att man vet det, in i den derhän, att man kan komma att önska: måtte för all del icke våra bränvinsinkomster sjunka! Då är roan, fastän man icke vet det och icke vill erkänna det för någon, icke ens för sig sjelf; då är man icke så fasligt långt ifrån att önska med den bekanta bönen, att Gud måtte välsigna stranden, välsigna stranden med spillrorra af deras lycka och heder, som dricka tillsammans statens och kommunernas bränvinsmedel. Det är faran.

En talare här i går rörde också vid detta ämne, då han varnade — och den varningen upprepar jag i dag — mot detta system att med små, då och då återkommande, successiva förhöjningar af bränvinsbeskattningen efter hand vänja konsumenterna in i den högre beskattningen, smyga denna beskattning på dem, för att icke riskera att genom en afgörande skatteförhöjning på en gång minska kon-

Om medgifvande af s. h. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.

(Forts.)

Om medgif- sumtionen. Man gör detta utan att göra sig reda för hvad man i
vande af s. k. sjelfva verket gör.

lokala sjelf- Till slut, herr talman, ett ord, som jag tager mig friheten att
styrelsens för rigta till stadsrepresentanterna. Jag skall anhålla, att de tacktes
kommunerna i noga begrunda utskottets tabell, att de tacktes begrunda, huruledes
fråga om bränvinshandeln mer och mer koncentreras i städerna, begrunda de
försäljning af nu gällande bestämmelserna om fördelningen af bränvins-
brännvin. afgifterna, begrunda det faktum, att man mer än en gång har tyd-
(Forts.) ligt gifvit till känna en afsigt, som nog kommer att förverkligas, att
reformera de nu gällande bestämmelserna om fördelningen af brän-
vinsförsäljningsavgiften. Hvartill komma vi på den vägen? Vi komma
derhän, att, under det att landet i öfrigt gör sig fritt från bränvins-
försäljningen inom landtkommunerna, städerna i Sverige förvandlas
till instrument för upptagande af beskattningen på en bränvinsförsälj-
ning, hvaraf de skola behålla alla olägenheterna, under det att staten
och de öfriga kommunerna af bränvinskonsumtionen uppbära en för
dem mer och mer oundärlig inkomst.

Jag anhåller om bifall till den af herr Eklund väckta motionen.

Med herr Hedin förenade sig herrar *Ola Bosson Olsson, Johansson* från Stockholm, *Fridtjuv Berg, David Bergström, Ericsson* i Väsby, *Bromée, Persson* från Arboga, *Truedsson, Hammarström, Olsson* i Sörnäs, *Fjällbäck, Norman, G. Ericsson* från Stockholm, *Wallis* och *Hansson* i Solberga.

Herr Bokström: Jag skall anhålla att få till bemötande upp-
taga en del af de anmärkningar, som blifvit gjorda mot det samman-
satta bevillnings- och lagutskottets betänkande.

Den förste talaren, som i går hade ordet, en af motionärerna, anmärkte, att utskottet måtte användt äfven några andra källor än den litteratur, som blifvit af motionärerna öfverlemnad till utskottet, och såsom bevis härför anförde han en felaktig uppgift af utskottet, att mönsterstaten Portland med dess 36,400 invånare, denna förbudssystemets »Mecka och fulländning», skulle räkna ända till trehundra smyghandlande med brännvin. Jag ber få upplysa den ärade talaren om att uppgiften är hemtat ur den till oss öfverlemnade litteratur samt att den återfinnes på 106:te sidan uti denna bok, som jag har i min hand (*Liquor legislation in the united states and Canada* af E. L. Fanshawe). Den ärade talaren anförde vidare, att utskottets betänkande vore tendensiöst i den riktning, att man ville framställa förhållandena i Nordamerikas förenta stater såsom afskräckande för oss, och jag ber i det afseendet att få göra en gensaga mot detta hans påstående. Utskottet har noga lagt sig vinn om att göra en objektiv framställning af de upplysningar, som utskottet lyckats inhemta, och jag tror icke, att utskottet i något fall gjort sig saker till någon öfverdrift.

Han framhöll vidare såsom ett orimligt påstående af utskottet, att den minskade konsumtionen skulle kunna ställas tillsammans med svåra följder för nykterheten, och han vädjade till den erfarenhet, som är vunnit på landsbygden, der man icke sett annat än godt af

den minskade konsumtionen. Jag vågar dock fästa hans uppmärksamhet derpå, att den minskade konsumtionen på landsbygden i vårt land ofta är detsamma som en ökad konsumtion i städerna, der bränvinshandeln koncentreras, och icke nödvändigtvis en minskad konsumtion i det hela. Dessutom hafva vi i den litteratur, som lemnats utskottet af motionärerna, flera uttalanden derom, att den minskade bränvinskonsumtionen icke alltid är så mycket att tala för.

Från denna bok har jag från kapitlet om förbudslagstiftningen antecknat följande der anförda vittnesbörd. »En församlingsprest, som vistats i tre särskilda förbudsstater och hvilken sjelf var sträng måttlighetsman, påstod, att systemet verkat till ökning i hemsuperiet och till ett ökad begär till spritdrycker hos unge män. En församlingsprest i den fattigaste delen af en stor stad, hvari förbudssystemet af dess anhängare påståtts hafva haft stor framgång, ansåg dock dryckenskapen fortfarande vara det största onda, mot hvilket han hade att kämpa. I en annan stat, der han tienstgjorde, då förbudet infördes, ledde detta enligt hans erfarenhet påtagligen till dryckenskap derigenom, att apoteken blefvo krogar och derigenom att det föranledde folk att skaffa sig sprit hemma hos sig. Det blef en allmän regel snarare än ett undantag, att ett förråd af sprit intogs i hus, der det aldrig förut förekommit.

Man kan ock lätt föreställa sig, att förbudet kan minska konsumtionen i dess helhet på samma gång som det visar dåliga resultat af större eller mindre utsträckning. Om tio män hafva en flaska whisky, gör det mindre skada, än om nio af dem lemna den orörd, men den tionde tömmer ena hälften och slår ut den andra.»

Vidare påstod den ärade talaren, att utskottets uppgifter med afseende derå, att konsumtionen i Amerika icke skulle hafva ökats, vore felaktig.

Det vore önskligt, att den ärade talaren litet bättre hade studerat den litteratur, som han lemnat till utskottets ledning, ty då skulle han icke kunnat hafva ett sådant påstående. På sid. 16 i ofvan angifna arbete står det nemligen, att totalförbrukningen af spritvaror i Amerikas förenta stater år 1875 uppgick per person till 8,67 gallons och 1892 till 17,04 gallons, och jag tror, att detta är siffror som tala.

Nu kan man ju säga, att man bör taga statistiska uppgifter med en viss försigtighet, och det har sitt fulla berättigande, då det gäller brott- och sjukvårdsstatistik. Ty det är gifvet, att dessa uppgifter kunna icke vara så exakta, och, särskildt hvad brottmålsstatistiken angår, därför att lagstiftningen i olika länder är skiljaktig och nitet hos åklagaremagten kan vara mycket olika. Men beträffande konsumtionen finnas dock tillförlitliga siffror rörande tillverkning, export och import i sin helhet för en stat, och därför kunna dessa statistiska siffror med större tillförlitlighet användas.

Den förste talaren liksom den, som näst före mig hade ordet, uppehöll sig vid den engelska nykterhetsbilen. Den engelska bilen är ett uttryck för de engelska nykterhetsvännernas fordringar, och det kan ju hafva sitt intresse att göra en jämförelse mellan hvad de engelska nykterhetsvännerna och de svenska fordra. De engelska

Om medgifvande af n. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.
(Forts.)

Om medgifvande af s. k. lokal själfstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

nykterhetsvännerna hafva visserligen icke mindre, utan snarare större anledning att ifrå för nykterhetens sak, då dryckenskapen i England har tagit långt svårare former än här. I England nöja sig nykterhetsvännerna med att rätten till att begära lokal option förbehålles åt de i kommunalt hänseende röstberättigade. Här i vårt land vilja nykterhetsvännerna hafva denna rättighet utsträckt till alla myndiga män och qvinnor inom kommunen. Vidare, då våra nykterhetsväänner fordra, att det skall vara $\frac{1}{20}$ af befolkningen inom en kommun, som skall taga initiativ till optionen, så fordra de engelska nykterhetsvännerna $\frac{1}{10}$ af de röstberättigade, för att omröstning skall medgifvas. Då de svenska nykterhetsvännerna vilja, att vetot skall bestämmas med enkel majoritet, så uppställa de engelska $\frac{2}{3}$ af de röstande. Härtill kommer ytterligare, att det engelska lagförslaget icke liksom motionärerna åsyftar förbud mot utskänkning å hotell och offentliga matställen. Man ser sålunda, att de svenska nykterhetsvännerna äro långt mera fordringsfulla än deras engelska meningsfränder.

Motionärernas stora trumf är nu, att ett förslag, som har vissa likheter med deras, är af den Gladstoneska ministären framlagdt i engelska parlamentet. Utskottet har icke tillåtit sig att göra något uttalande om att den engelska ministären icke skulle hafva menat fullt, hvad den i denna bill förklarat sig åsyfta. Utskottet säger endast om detta lagförslag, att det så länge fått ligga oafgjordt och att åtminstone förslagets motståndare förmena, att det icke är regeringens afsigt att drifva det vidare på grund af det motstånd, som det rönt i landet. Till ett sådant påstående har utskottet varit fullt berättigadt; ty då man tager kännedom om hvad som yttrats t. ex. i en sådan ansedd tidning som Times, så får man det intrycket, att det var för ministären Gladstone af stor vigt att vid senaste valen få påräkna nykterhetsvännernas röster, och så vidt man kan finna af framställningen i den tidningen, så skulle detta intresse hafva påverkat den åtgärd, som ministären vidtog, då den framstälde förslaget. Emellertid är det märkligt, trots de upplysningar, som den nästföregående årade tälaren nyss lemnade, att detta lagförslag, som framlades i februari 1893, ännu icke slutbehandlats af underhuset; och detta lär väl dock bero på det motstånd, som detta temligen moderata förslag rönt i England, der folk ännu har sina fordringar på, att lagstifningen i frågor sådana som denna icke allt för mycket får inkräkta på den personliga friheten och själfbestämningsrätten, äfven om dessa inskränkningar påyrkas i människokärlekens och nykterhetens understundom missbrukade namn. De värdefulla upplysningar, som vi fått mottaga från motionärerna, hafva också gifvit oss anledning att tänka på det samband, som finnes mellan nykterhet och politik. Från sid. 116 har jag antecknat följande: »Vid försök att förvissa sig om Maine-lagens verkningar måste man noga lägga märke till dess förhållande till politiken. Lagen är statspolitikens sak, tillämpningen beror af den kommunala myndigheten. Nykterhetspartiet i parlamentet är, ehuru jemförelsevis litet, utomordentligt verksam och har inflytande, därför att öfriga politiska partier äro så jemnt fördelade. Förbudspartiet har därför vunnit insteg på frågornas afgörande, ehuru republikanerna i själ och hjerta äro deras motstån-

dare. Partiledarne instruera emellertid sina anhängare, att de i sitt partis intresse måste rösta med förbudspartiet.»

Jag vill nu icke söka göra några tillämpningar af denna iakttagelse på vårt land, ehuru det till äfventyrs skulle vara af sitt intresse att se, huru nykterheten och politiken vid de senaste valen räckt hvarandra händerna. Naturligtvis har äfven här den satsen tillämpning, att genom gåfvor och gengåfvor bibehålles vänskapen längst, och så hafva vi äfven i vårt land dessa nykterhetsvänner i teorien, hvilka borde till valspråk taga satsen: gör som jag lär, icke som jag lefver.

Den förste talaren, som i går hade ordet, uppehöll sig vid, att utskottet skulle gjort motionärerna ett medgifvande, då det med fetsstil anmärkt, att, efter dess iakttagelser från förhållandena i Amerikas förenta stater, lokal option och licenssystemet i förening — d. v. s. förbud, der det kan genomföras, och licenssystemet, der så ej kan ske — torde vara den lagstiftning, som sättes högst af den allmänna meningen i Amerika.»

Ja, det har varit det intryck, som vi hafva fått under genomläsandet af den amerikanska litteraturen, och vi hafva årligt återgifvit det. Jag ber nemligen att få fasta uppmärksamheten på, att så långt är man i väsentlig mån redan kommen i vårt land, att lokal option redan är genomdrifven på de flesta ställen, der den lämpligen kan genomdrivas, nemligen på landsbygden. Utskänkingsrättigheternas antal har på landsbygden i hela riket sedan år 1855 sjunkit från 487 till 137. Af de-sa äro 109 gästgifvarerättigheter, således privilegierade, hvarest utskänkningen hittills icke kunnat afskaffas, hvilket dock naturligtvis endast är en numera jämförelsevis kort tidsfråga.

Jag skulle vilja hos den ärade motionären anhålla, att han godhetsfullt ville lemna upplysning om, hvar i hela vida världen det finnes ett större samhälle, der den lokala optionen blifvit med verklig framgång använd. Jag har sökt förgäfvets upplysning derom i den af motionärerna till utskottet aflemnade litteraturen.

Det är visserligen pekadt på Portland, den förnämsta staden i förbudsstaten Maine, såsom mönsterstad. Det fins beträffande denna en intressant statistik rörande för fylleri och oljud i Portland anhållna personer under åren 1890 och 1891. Dessas antal var 1,057 personer. För att nu kunna göra någon jämförelse med våra förhållanden, har jag sett efter, huru motsvarande siffra vid samma tid stälde sig i Stockholm med dess 250,000 invånare. Jag finner då, att i Stockholm voro anhållna för samma förseelser 8,155 personer. Om nu Stockholm såsom Portland hade haft en befolkning af 36,400 personer, så skulle antalet bötfälda derstädes ha varit 1,154. Ja, 1,154 personer bötfälda för fylleri och oljud i Stockholm motsvaras sålunda af 1,057 i Portland, och det kan just komma på ett ut. I Portland finnas inga krogar, öppna, förstås. I Stockholm deremot fins det öppna försäljningsställen, som polisen känner och kan öfvervaka. Jag vet icke, om nitet hos åklagaremagten varit lika på begge ställena, men om så är, så vill det synas, att mönsterstaden Portland, hvars system vi enligt motionärernas mening böra tillägna

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Om medgifvande af s. k. lokal sjelfstyrelse för kommunerna fråga om försäljning af brännvin. (Forts.)

oss, icke i någon nämnvärd mån i fråga om nykterhet står framför Stockholm.

Den ärade motionären uppehöll sig också vid en statistik rörande försäljningen på apoteken. Men då kunde det också vara skäl att något uppehålla sig vid de märkliga upplysningar, som i motionärernas till utskottet aflemnade litteratur lemnas om de genom förbudslagstiftningen nödvändiggjorda särskilda agenturförsäljningarna för tekniska och medicinska ändamål. Det är visserligen belagdt med straff, om någon skulle vid en sådan agentur försöka köpa brännvin för annat än medicinskt och tekniskt behof, men försäljaren frågar blott exempelvis: »medicin?» och när svaret derpå blir jakande, så lemnas varan ut. Och vid dessa försäljningar lär det vara en verklig trängsel af folk, som vilja hafva — medicin.

Den andre talaren i ordningen, herr Kardell, sökte göra gällande, att motionärerna alls icke åsyftade att få någon förbudslagstiftning; och detta påstående har blifvit upprepadt af åtskilliga andra talare. Jag ber dock att deremot få invända, att här verkligen är fråga om förbudslagstiftning, fastän lokal och temporär. Och denna förbudslagstiftning kan i sina verkningar å orter, som därför alls icke äro mogna, vara lika skadlig som den allmänna.

Den näst föregående talaren framhöll bland andra inkonsekvenser, som utskottet skulle gjort sig saker till, den omständigheten, att vi väl skulle hafva gillat det lokala veto, som vi nu hafva i vårt land, men motsatt oss det, som motionärerna velat införa. Ja, äfven ett lokalt veto bör tillämpas med sans och besinning. Detta är gjordt i vårt land, men det har ingalunda alltid varit förhållandet å andra ställen, der motionärernas lokala vetorätt varit tillämpad. Nykterhetsrörelsen är i mångt och mycket byggd på känslöstämningar, som kunna vid vissa tillfällen högt uppdrivas, och då omröstning sker efter en liflig agitation, så är det visserligen icke säkert, att detta är uttryck för den verkliga och säkra opinionen i ett samhälle. På ganska många ställen, som man ser af denna bok, har den på »local option» grundade förbudslagstiftningen visat sig alldeles vanmäktig.

Den siste ärade talaren anmärkte också såsom något mycket märkligt, att utskottet sagt, att »nykterhetsfrågorna hafva såväl i vårt land som i andra länder visat sig ega förmågan att sätta sinnena i sådan rörelse, att snarare mer än mindre betänksamhet och mogenhet i uppfattningen erfordras för deras lugna pröfvande än vid andra af de oftare förekommande kommunala frågorna.»

För min del kan jag icke annat än förvåna mig öfver, att den ärade talaren alldeles tyckes hafva glömt bort det öfvervåld, som här om året skedde vid Vifsta varf, då nykterhetsvännerna på offentligt möte, enligt hvad som uppgifvits, beslöto att med våld tillintetgöra en lönkrog — huru de infunno sig der den ena dagen och gjorde åtskillig förstörelse på egendom, och återvände dagen derpå, då husets egare icke var tillstädes, och piskade en der anstald dräng. Dessa förselsler ledde dertill, att flere af våldsverkarne fingo sig straffarbete ådömdt. Detta är ett exempel på, ett nykterhetsrörelsen äfven i vårt land kan vara mindre besinningsfull. Och att vid den lokala optionens anordnande i främmande länder icke heller alltid

den lugna besinnningen varit rådande, derpå hafva vi haft bevis och erkännanden i den bok, som blifvit af motionären till oss öfverlemnad.

Innan jag slutar, ber jag att få säga, att jag från den kommun, jag tillhör, fått mottaga två adresser, den ena ifrån Visby blåbandförening och den andra från Nationalgoodtemplarlogen derstädes, som uppgifvit sig bestå af 450 fullvuxna medborgare. Med uttalande af sin sympati för denna motion hafva de uppfordrat mig att här verka för densamma. Det skulle för mig hafva varit kärt, om jag kunnat tillmötesgå denna deras önskan. Men då jag först måste taga reda på de föredömen för det lokala vetot, som äro åberopade i motionen såsom exempel för oss, och, sedan jag fått inhemta någon kännedom derom, funnit dessa föredömen icke alls mana till efterföljd, så har jag naturligtvis icke kunnat efterkomma nämnda till mig ställda uppmaning.

Jag får anhålla, herr talman, att, på skäl som äro af utskottet anförda, få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Swartling* och *Rydberg*.

Herr Nydahl: Då den ärade utskottsledamot, som från göteborgsbanken försvarade utskottets hemställan, sade, att representanten för Ångermanlands södra domsaga, d. v. s. jag, i sitt anförande på ett så tydligt sätt, att det icke kunde missförstås, framhållit denna fråga såsom uteslutande en rösträttsfråga och icke en nykterhetsfråga, så ber jag att få säga, att så vidt jag sjelf vet hvad jag sagt, eller sagt hvad jag velat säga, hafva mina ord icke gerna kunnat gifva anledning till en sådan tolkning. Hvad jag som motiv för mitt votum framhöll eller åtminstone ville framhålla, det var just frågans betydelse och gagn för nykterhetssaken, och den utsträckta kommunala rösträtten omnämnde jag endast såsom *medel* för nykterhetssakens främjande.

Det var endast detta jag ville säga.

Herr Persson i Tällberg: Då det är fråga om stiftande af nya lagar och författningar eller om ändringar af äldre sådana, så brukar man fästa ett särskildt afseende vid den omständigheten, huruvida dessa förslag uppbäras af den allmänna meningen eller opinionen i landet.

Här föreligger nu ett lagförslag, som i sig sjelft innebär ett sådant vädjande till den allmänna opinionen, så att det allmänna rättsmedvetandet i landet skulle i denna fråga få göra sig gällande.

Utskottet har också i sin motivering medgifvit rigtheten deraf, att ett större inflytande, än som nu är fallet, blefve beredt åt flertalet inom kommunen; men detta oaktadt har utskottet icke kunnat vara med om att tillstyrka motionen. Det erkänner rigtheten och rättmätigheten af vårt förslag och våra anspråk, men anser, att den nuvarande kommunala rösträtten är så förträffligt ordnad, att en rubbning derutinnan omöjligen hvarken kan eller bör ske. Jag hade dock för min del knappast kunnat tro, att räddhåga för den kommu-

Om medgifvande af s. h. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäkring af bränslen.
(Forts.)

*Om medgif-
vande af s. k.
lokal själv-
styrelse för
kommunerna i
fråga om
försäljning af
brännvin.*

(Forts.)

nala rösträttens utsträckning skulle göra sig gällande i detta fall; och jag hade knappast kunnat tänka mig, att ett sådant skäl skulle komma att i Riksdagen anföras efter det 30-åriga arbete, som inom representationen blifvit nedlagdt just på frågan om att åstadkomma en ändring i våra kommunala rösträttsförhållanden.

Utskottet säger vidare: »med brännvinsförsäljningen äro förbundna så stora intressen, och sättet för dess tillämpning är af så ingripande betydelse för kommunernas lugna och kraftiga utveckling, att något talande skäl näppeligen torde kunna anföras, hvarför icke hithörande frågor borde afgöras på enahanda sätt och af samma korporationer som kommunens öfriga angelägenheter.» Ja, just därför, att med denna handtering äro förknippade så många intressen och just emedan denna handtering så djupt ingriper icke allenast i kommunernas, utan äfven i den enskildes ekonomiska angelägenheter, anser jag för min del det vara en bjudande nödvändighet och nästan en pligt att tillse, att så många medlemmar af kommunen som möjligt må beredas tillfälle att yttra sig i denna fråga.

Men jag finner äfven af detta utlåtande, att utskottet anser, att den sans och det lugn, hvarmed denna viktiga fråga bör behandlas, är att söka i det kommunala fyrktalsväldet. Då jag deremot för min del tror, att en tillämpning af denna utskottets åsigt i många fall endast innefattar ett vädjande till brännvinsspatronerna sjelfva, huruvida denna handtering fortfarande skall bedrivas eller icke, så är det på grund häraf, herr greve och talman, som jag för min del skall be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Eklunds m. fl. motion; och jag gör det, oaktadt det har blifvit af den nye nykterhetsvännen herr C. A. Andersson från Malmö i dag anförda så starka argument mot förslaget som en — skepparhistoria, hvilken dock icke kunnat rubba min öfvertygelse i saken.

Herr Waldenström: Jag hoppas, att herrarne icke skola misstycka, att jag har begärt ordet i denna fråga; jag kan kanske anses hafva en viss skyldighet att göra det.

Med anledning af den ärade talarens på göteborgsbänken yttrande får jag uttala såsom min öfvertygelse, att det förnämsta hindret för ett framgångsrikt ordnande af nykterhetsförhållandena i vårt land består i de stora ekonomiska intressen, som äro förenade med rusdryckshandteringen. Jag är alldeles öfvertygad derom, att om alla inkomster af brännvinsförsäljningen toges från städerna, så att dessa blott finge behålla allt det elände, som följer af rusdryckshandteringen, så skulle man både i Göteborg och Stockholm snart komma under fund med, att det mycket väl ginge för sig att ordna dessa saker på ett helt annat sätt, än de nu äro ordnade.

Jag skall såsom ett bevis på rättigheten af min åsigt anföras en händelse, som nyligen timat. I Sundbyberg har det alldeles i dessa dagar varit en ganska allvarsam strid, om der skulle få anordnas minuthandel med spirituosa eller icke. I spetsen för dem, som önska sådan handel, har ty värr socknens kyrkoherde gått. Han har arbetat med händer och fötter för att genomdriva saken. Han sade på en kommunalstämma eller — jag mins ej hvilketdera — vid ett annat

sammantråde för några dagar sedan uttryckligen ifrån, att om nykterhetsvännerna vid Sundbyberg ville garantera köpingen den summa af 5,000 kronor, som man beräknat att den skulle få in af den föreslagna handeln med spirituosa, så skulle det icke blifva någon sådan handel utaf. Men i motsatt fall skulle den komma att der anordnas. Han hade äfven framgång i sitt sträfvande. Och det är nog icke blott vid Sundbyberg, som bränvinsinkomsten spelat denna roll, utan lika väl på de flesta andra ställen i vårt land, om ej på alla.

Den ärade talaren på visbybänken sade i går, att det såge ut, som om nykterhetsvännerna hade tröttnat i sitt arbete att på öfvertygelsens väg verka för nykterhetens framgång i vårt land, och han menade, att de i känslan af denna trötthet kastat sig in på det politiska gebitet för att bringa saken fram med politiska medel. Om herr Bokström hade tagit reda på, hvad nykterhetsvännerna i vårt land göra för att på öfvertygelsens väg föra människorna till nykterhet; om han kände till deras nykterhetsmöten eller hade en aning om deras både personliga och ekonomiska uppoffringar för detta ändamål, så skulle han säkerligen icke talat på sådant sätt. För resten vill jag fråga, hvilka de äro i vårt land, förutom nykterhetsvännerna, som verka något för att göra människorna nyktra? Ja, tillåt mig spörja herr Bokström och andra, som gång efter annan uppträda mot våra nykterhetsmotioner, hvad de egentligen göra för att på öfvertygelsens väg föra vårt folk till nykterhet? Jag skulle också gerna vilja veta af den ärade representanten på göteborgsbänken, hvad han och de med honom lika tänkande göra för att på öfvertygelsens väg befordra nykterheten i vårt land? Nej, det är nog de s. k. nykterhetsvännerna, som stå ensamma i det arbetet. Och de göra det gerna, ehuru de få uppbära ganska skymfiga tillmälen af hvarjehanda slag och blifva nedskälda på mer än ett sätt. En af hufvudstadens dagliga tidningar, som säkert vill anses anständig, har länge roat sig med att alltjemt kalla oss för »fariséer af det renaste tévatten» med mera dylikt.

Man kan göra den frågan: Är det i allmänhet rätt, att lagstiftningen griper in i dessa förhållanden? Innebär icke ett sådant ingripande en inskränkning af den personliga friheten, och blir det icke för många människor ett onaturligt och oberättigadt tvång? Till svar derpå må sägas: principen om lagstiftningens rätt att här ingripa är sedan länge erkänd. När husbehofsbränningen afskaffades, så ansågs detta vara ett onaturligt tvång i strid mot då rådande vanor, och samma har förhållandet varit med hvarje steg, som tagits på nykterhetens område. Men man hade svårt finna sig dermed, och i allmänhet tror jag att folket funnit sig väl deraf.

Ingen må förundra sig öfver att nykterhetsvännerna äfven på det politiska området gjort och göra hvad de kunnat i ändamål att befordra nykterheten. De måste föra krig icke blott mot *dryckenskap*, utan äfven mot *rusdrycker* och *krogar*. Detta är för dem alldeles nödvändigt. Då de se, hvilket moraliskt, ekonomiskt och fysiskt elände, som rusdrycksfloden förer med sig, der hon får ohejdadt flöda, så kunna de naturligtvis icke annat. De måste uppbjuda alla sina krafter för att bekämpa det, som är källan till allt det

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvis.
(Forts.)

Om medgif- elände, hvarur de vilja rädda vårt folk. Detta är, om jag så får
vande af s. k. säga, nykterhetsvännernas *hygien*. De lekamliga läkarne söka icke
lokal själf- allenast att bota dem, som äro sjuka. utan de söka också — och det
styrelse för i anses numera vara af *synnerligen* stor betydelse — att tilltäppa och
kommunerna uttorka alla de källor, ur hvilka sjukdom och förtidig död härflyta.
fråga om Deras hygieniska åtgärder gå därför ut på att taga bort allt, som
försäljning af är osundt och förderfligt för människors helse, på samma gång som
brännvin. de ock uppbjuda alla sina krafter för att bota dem, som äro af sjuk-
(Forts.) dom angripna.

På samma sätt förhåller det sig med nykterhetsvännerna; de vilja göra allt, hvad de kunna, för att upprätta dem, som redan hafva fallit offer för dryckenskapen; men på samma gång söka de att täppa till källorna till allt det elände, i hvilket de se så många, både unga och gamla, störta sig, och hvilket bereder den ene efter den andre en förtidig graf — för att nu icke tala om allt det *sociala* elände, som rusdryckerna vålla, och till hvars botande alla försök, som göras, endast äro vanmäktiga palliativ, så länge rusdrycksfloden får ohejdadt flyta fram. När nu ett hejdande af *rusdrycksfloden* icke kan ske annat än på lagstifningens väg, så ber jag herrarne åter icke förundra sig öfver, att nykterhetsvännerna begagna sig af sin rättighet att äfven på denna väg söka föra frågan framåt. De göra dervid intet annat, än hvad herrarne allesammans göra på andra områden, så snart det gäller frågor af särskildt intresse. Men ty värr visar det sig nogsam, att det icke går fort att komma något steg framåt. Ännu i dag stå vi här och begära förgäfves, att lagstifningen i detta hänseende liksom i andra må blifva lika för alla. Och så länge detta förvägras oss, kan man ej säga, att vi kommit långt. Den motion, vi väckt om att frantaga Konungens befallningshafvande rättigheten att medgifva utskänkningstidens utsträckning utöfver den i lag bestämda tiden, har i år fallit i begge kamrarne.

Hvad nu beträffar den motion, hvarom här är fråga, så vill jag icke obetingadt uttala mig för densamma. Om jag kunde vara säker, att den skulle bidraga till nykterhetens fromma i vårt land, så skulle jag icke tveka att ge min röst åt densamma. När herr Joh. Andersson i fjol väckte sin motion, var jag bestämdt emot densamma, emedan jag ansåg, att den snarare skulle förvärra än förbättra ställningen. När jag först läste den af herr Eklund med flere nu framlagda motionen, tyckte jag, att den var ganska antaglig, och hade jag varit i Stockholm, när den framlemnades, så hade jag icke tvekat att underteckna den. Men vid närmare eftersinnande har jag blifvit mycket tveksam, huruvida den skulle vara egnad att befordra nykterhetssaken.

Jag nämnde nyss, att en strid försiggått på Sundbyberg. Vid omröstning på kommunalstämman om upprättande af ett brännvinsförsäljningsställe, visade det sig, att för saken fans en ej obetydlig majoritet, och det icke blott af röster, utan äfven af röstande personer. Jag tror, att det skulle kunna hända, att på många håll, der man nu icke har rusdrycksförsäljning, skulle en folkomröstning till äfventyrs vålla, att man finge en sådan. Men å andra sidan medgifver jag villigt, att på andra ställen, der utskänkning eller annan

försäljning nu eger rum, skulle den sannolikt blifva utrotad. Dock är jag icke riktigt säker på, om tillståndet i det stora hela skulle blifva bättre än nu.

Mot utskottets betänkande vill jag göra några erinringar. Utskottet har mycket sysslat med den amerikanska rusdryckslagstiftningen. Jag skall med anledning deraf be att få meddela några ord ur ett bref, som jag i fjol fick från en framstående man i Kansas. Han är föreståndare för ett stort svenskt läroverk der, är född af svenska föräldrar i Amerika, har varit ledamot af Kansas' lagstiftande församling, är derjemte tidningsman och har med stor iver deltagit i offentliga angelägenheter. Han är äfven känd i vårt land genom ett arbete, som han utgifvit, med titeln: I Sverige. Hans namn är C. A. Svensson, teologie doktor. Han säger i nämnda bref: Kansas nykterhetslag är en förbudslag, men i sin tillämpning är den egentligen en förbudslag endast emot tillverkning af starka drycker inom staten samt emot den öppna, offentliga och lagliga krogen. Vill någon från andra stater eftersända starka varor för sitt och sin familjs behof, så eger han rätt dertill, men samhället får icke utfärda tillståndsbevis åt någon krögare. De, som för medicinska ändamål behöfva spirituosa (vin och öl inberäknade), få gå till apotekaren och der edligt intyga, till hvad bruk dessa varor skola användas. Frågan, som står kvar, är nu den: *Har detta befordrat nykterhets-saken i Kansas eller icke?* För den, som känner vår stat, kan svaret icke blifva mera än ett. För den, som minnes, hurudant tillståndet här var före lagens antagande, kan svaret icke blifva mer än ett. För den, som reser i andra stater och andra länder och kan göra jämförelser, kan svaret icke blifva mer än ett. Kansas' nykterhetslag har i väsentlig mån befrämjat nykterheten, har gjort det skamligt att vara en drinkare, har förminskat brottmålen och bidragit till att höja folkets sedlighetskänsla och intelligens. Jag bor i ett county med omkring 25,000 invånare. Vi hafva intet fängelse, och stöld, mord och dylika förseelser äro särdeles sällsynta. Det samma gäller andra counties i vår stat. Och en hyggligare stad än vår hufvudstad, Topeka, känner jag sannerligen icke till. Med allt detta vill jag icke säga, att alla människor i Kansas äro nyktra, att det icke finnes ställen i Topeka, der en, som älskar spirituosa, kan erhålla den, men ett är säkert, och det är, att i allmänhet står Kansas-folkets nykterhet som ett exempel för andra. »Father Baker», f. d. hufvudredaktör för Topeka Daily Commonwealth, antinykterhetstidning, en man, som gjorde sitt yttersta för att förhindra nykterhetslagens antagande, tillfrågades för en tid sedan af en tidningsreporter från Chicago, huruvida han icke vore för »re-submission», d. v. s. försöket att vråka nykterhetslagen. Fader Baker svarade i hufvudsak som följer: »Jag gjorde hvad jag kunde för att förhindra nykterhetslagens antagande, ty jag trodde ej, att den skulle visa sig vara nyttig, men nu, herr reporter, har jag genom denna lags inflytande sett krogen som en faktor i vår politik försvinnas ur vårt samhälle, och jag har en tioårig sonson, som aldrig ens skådat en krog. Skulle jag vara för, att det skulle å nyo blifva som förr? Nej, aldrig. Sjelf

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Om medgif- har jag i Kansas träffat nära våra småstäder boende ungdom, som vanda af s. k. vid 17 å 18 års ålder aldrig sett en drucken person.

Ur ett arbete, som år 1892 utkom i Chicago, ber jag äfven få lokalt självstyrelse för kommunerna i anförda några ord. Statsmyndigheterna i Kansas utfärdade 1889 en fråga om förklaring rörande prohibitionslagens verkan, deri det bland annat försäljning af heter: »Lagen har blifvit handhafd med vederbörligt eftertryck. Det direkta resultatet af dess bringande i kraft är tydligt och omissskänligt. Vi tro, att ej ens en tiondedel rusdrycker förbrukas nu mot hvad som skedde före lagens trädande i kraft. Våra medborgare uppfatta det lyckliga resultatet af förbudet mot tillverkningen och försäljningen af rusdrycker, enär dessa resultat kunna skönjas i förminskning af fattigdom, uselhet och brott samt i befrämjande af huslig frid och borgerlig ordning, i ökandet af företagsamhet och hushållning. Enligt vårt förmenande älskar folket lagen mera nu, än då den antogs. Den har mer än motsvarat sina varmaste vänners förhoppningar. Den vinner ständigt i förtroende och understöd af dem, som förut voro dess bittraste fiender.»

(Forts.)

Hvad särskildt beträffar städer med absolut rusdrycksförbud, vill jag ur samma bok anföra något från staden Pullman i Illinois. »I oktober 1890 hade den en befolkning af 11,000. Samma år arbetade derstädes 5,250 personer i verkstäderna. Många af dem bodde i tillgränsande städer, och utom de 11,000 personerna i Pullman bo ytterligare 10,000 inom en engelsk miles omkrets från dess jernvägsstation. I alla fastebref finnes intaget, att rusdryckshandteringen är absolut förbjuden, och det är allmänt erkänt, att den lyckliga ställning, folket der eger, bör tillskrifvas detta förbud. 1890 användes ej mer än 200 barn i verkstäderna, ett synnerligen ringa antal i en stad, der nästan alla män äro daglönare. Dödsprocenten har aldrig varit öfver 11 per 1,000 årligen, ungefär hälften mot medeltalet i andra Amerikas städer. Der behöfdes ej mer än två polismän för ordningens upprätthållande, och dessa ditbeordrades från Chicago, ty då der ej funnes några krogar, så är det ej nödigt att der hålla någon polisafdelning.»

Men jag tror icke, att vi behöfva gå ända till Amerika för att få se resultatet af rusdrycksförbuds införande. De flesta landtkommuner i vårt land hafva redan dylikt förbud; der få hvarken utskänkings- eller utminuteringsställen förekomma. Och jag hemställer till herrarne, hurudan ställningen på landsbygden skulle blifva, om krogar och utminuteringsställen der öppnades? Skulle väl tillståndet då blifva bättre, än det nu är? Eller äro herrarne okunniga om att, sedan krogarne rensades bort på landsbygden, har nykterheten der tilltagit i högst betydlig grad, så att det nu der är i detta hänseende ofantligt mycket bättre bestäldt än i städerna?

Herr talman! Jag har endast velat säga detta utan att i afseende å den motion, som nu föreligger, göra något yrkande.

Herr Themptander: Då jag nu ber att få yttra några ord i denna fråga, vill jag med anledning af ett yttrande, som förekommer i den ena af motionerna och som återfinnes på pag. 6 af utskottets betänkande, till en början säga, att jag icke i någon mån uppträder

för att försvara hvad som der kallas den nuvarande smagtfullkomligheten hos länsstyrelserna i förevarande hänseende. Min erfarenhet har gått i den riktningen, att jag alltid funnit så beskaffade ärenden som dessa vara af den mest grannliga och ofta svårlösta natur. För mig skulle därför visserligen ingenting vara angenämare, än om man kunde finna andra, mera tillfredställande former än de nu stadgade för att åvägabringa beslut om bränvinshandel. Det är sålunda icke med minsta hänsyn till min embetsställning, utan uteslutande i min egen-skap af representant, som jag nu anser mig böra yttra några ord, om jag också dervid icke kan undgå att hemta någon ledning af den erfarenhet, särskildt om förhållandena på landsbygden, som min embetsställning skänkt mig.

Sedan jag tagit kännedom om de föreliggande motionerna och hört de varma anföranden, som af åtskilliga talare hållits för motionerna, äfvensom hvilken stor betydelse dessa motioner enligt deras förmenande skulle ega med afseende på det mål, som man här vill vinna, så kan jag icke neka till att, huru mycket min känsla än kunnat tilltalas af de välmenande syften, man dervid angifvit, jag dock icke kan annat än ställa mig mycket kritisk med afseende på detta mål och i fråga om behöfligheten af hela den åtgärd, som nu är ifrågasatt. Jag säger detta särskildt, då jag tager hänsyn till de många ärade talare från landsbygden, som varmt tagit till orda för motionerna. Det är visserligen en vigtig och genomgripande förändring, det här gäller, men dess egenskap att vara vigtig och genomgripande beror i min tanke företrädesvis på den form, man här föreslagit för att gifva uttryck åt kommunernas yttranderätt i ett visst fall och ej så mycket på hvad med denna nya form skulle uträttas. Då jag nu särskildt fäster mig vid landsbygden, ber jag först få till kammaren hemställa, huruvida verkligen någon så beskaffad stor lagreform, som det här gäller, kan i någon mån anses påkallad af de nuvarande förhållandena på landsbygden. I detta betänkande redogöres för antalet bränvinsförsäljningsställen på landsbygden; de uppgå i hela riket till 172. Deraf äro dock icke mindre än 109 privilegierade, eller gamla gästgifverirättigheter. Nu är att märka, att motionärerna icke ifrågasatt, att den föreslagna nya formen skulle tillämpas gent emot de privilegierade rättigheterna, och därför håller jag dem räkning. Ty jag tror icke det skulle kunna vara lämpligt, att hvad båda statsmagterna erkänt vara af privilegiinatur skulle göras till sin fortvaro beroende af en folkomröstning. Dessa 109 gamla privilegierade gästgifverirättigheter komma ju för öfrigt att småningom indragas i mån af innehafvarnes död, och dessa innehafvare böra i regeln numera vara älderstigna personer. Om dessa 109 frånräknas, återstå 63 bränvinsrättigheter, fördelade på Sveriges olika landtkommuner. I tablån ser jag Stockholms län upptaget med fyra utskänkningsställen på landsbygden, men jag vill då nämna, att intet enda af dessa ställen är att betrakta såsom afsedt för landsbygden, utan dessa 4 äro utvärdshus, belägna i närheten af Stockholm, och vid hvilka en bränvinsförsäljning eger rum, som icke i någon mån är beräknad för landsbygden och hvaraf icke heller landsbygden begagnar sig. Jag förmodar, att äfven inom andra län finnas dylika

Om medgifvande af s. h. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.
(Forts.)

*Om medgif-
vande af s. k.
lokal sjelf-
styrelse för
kommunerna ;
fråga om
försäljning af
bränvin.*

(Forts.)

utvårdshus, som ligga på landsbygden, men vid hvilka en rörelse bedrifves, som egentligen är beräknad för en närbelägen stad. Af de 63 utminuterings- och utskänkningsställen, som finnas på landsbygden, äro alltså säkerligen många sådana, att de icke äro af egentlig betydelse för landsbygden.

Då man nu kommit till ett sådant resultat med afseende å antalet försäljningsställen å landet, måste man dock erkänna, att verkningarna af vår bränvinslagstiftning i dess *hittills* varande former väl motsvarat kommunernas önskingar att så mycket som möjligt begränsa eller till och med fullkomligt göra sig af med bränvinshandeln å landet. Har man icke vunnit ett verkligen tillfredsställande resultat, då af vårt lands tusentals kommuner icke mer än på sin höjd 63 hafva bränvinsutskänknings- eller utminuteringsställen kvar? Mig synes, att om någonting bevisar, att den nuvarande lagstiftningen varit tillfyllestgörande för att hämma bränvinshandeln på landet, så är det just de förhållanden, hvarom denna tabell vittnar. Jag kan därför icke förstå, huru man kan finna nödigt att vidtaga en så genomgripande reform, som nu är i fråga, med hänsyn till de angifna förhållandena på landsbygden. Deremot skulle jag kunnat förstå, om motionärerna rigtat sitt intresse åt ett annat håll, ty det existerar verkligen en viss art af bränvinshandel på landet, nemligen den s. k. partihandeln, oberoende af kommunerna och oberoende af någon som helst myndighets tillstånd. För min del skulle jag anse högligen önskligt, att kommunerna finge tillfälle att uttala sin mening jemväl i fråga om denna s. k. partihandel på landet. Men jag är också fullt öfvertygad, att de nu stadgade formerna för kommunernas yttranderätt i detta fall och det intresse, som nu finnes hos kommunalmyndigheterna på landet, äro alldeles tillräckliga att stäfja de missbruk, som i detta afseende kunna göra sig gällande på åtskilliga ställen. Men i fråga om denna del af bränvinshandeln hafva motionärerna icke föreslagit någon förändring, utan de hafva endast vänt sig emot den nu stadgade minuthandeln och utskänkingen.

Om jag sålunda för min enskilda del icke kan finna, att denna lagförändring, vid hvilken man här tyckes fästa så stort afseende, är ens i någon mån påkallad af förhållandena på landsbygden, så återstår att öfverväga, i hvad mån den föreslagna reformen kunde ega betydelse för städerna.

Hvad då först angår de större och medelstora städerna, är jag fullkomligt öfvertygad, att denna reform för dem icke skulle hafva allra minsta betydelse, och anledningen dertill är helt enkelt den, att i min tanke det svenska folket för närvarande icke är moget för ett fullkomligt bränvinsförbud. Detta erkänna äfven motionärerna. Men, mine herrar, det är ju alldeles gifvet, att om, sedan bränvinshandeln redan är nästan alldeles afskaffad å landet, en större eller medelstor stad, som naturligtvis alltid ligger omgifven af en vidsträckt landsbygd, skulle förbjuda all handel med bränvin, så verkar detta ju i sjelfva verket såsom ett bränvinsförbud icke allenast för staden, utan äfven för den kringliggande landsbygden, och för ett sådant förbud är ju, såsom motionärerna sjelfva erkänna, det svenska folket icke moget. Derfor kommer det enligt min tanke icke heller i fråga, att

inom någon af dessa större eller medelstora städer i vårt land något som helst beslut i den riktningen kommer till stånd, äfven om denna lagstiftning skulle genomföras. Deremot vill jag icke bestrida möjligheten, att i en och annan af våra minsta städer det skulle låta sig göra att genomdrifva ett så beskaffadt beslut, som motionärerna önska. Jag tviflar på, att det blefve på många ställen, men det ligger ju inom det tänkbaras område, att det kunde ske på ett eller annat ställe. Härvid vill jag emellertid fästa uppmärksamheten på, att det redan nu finnes inom dessa städer tillfälle att vinna samma mål derigenom, att stadsfullmäktige eller allmän rådstuga och magistraten förena sig om saken, och jag tror ock, att det finnes ett eller två fall, der man varit mycket nära att genomdrifva ett förbud. Men jag vågar hemställa till herrarne, om det kan vara lämpligt och ens kan vara motionens syfte att skapa en alldeles ny form för kommunala ärendens handläggning endast för att bereda tillfälle för en eller annan af våra minsta stadskommuner att åstadkomma en sådan anordning, som här är i fråga.

Jag vågar för min del åtminstone betvifla, att endast detta kan hafva varit motionärernas mening. Och har det varit meningen, så är frågan åtminstone icke af den stora omfattning, som man här gifvit densamma.

Men jag kan icke neka till, att på mig har denna fråga och den stora vikt, man velat tillmäta densamma, gjort det intryck, att det icke kan vara endast det mål, som nu är uppställt, som åsyftas. Det är nog icke mot bränvinshandeln, som man företrädesvis vill använda den nya ordningen, utan det är mot maltdryckshandeln, det är mot all handel med drycker af sprithaltig beskaffenhet. Och om man i dag besluter att skapa denna nya form för kommunernas yttranderätt i afseende på bränvinshandeln, så ligger det onekligen nära till hands att nästa år föreslå att tillämpa precis samma form på handeln med maltdrycker. Detta är en bestämd konsekvens, och om man går derhän, då får frågan visserligen en mycket stor betydelse för landsbygden. Men om vi skola i alla våra landtkommuner börja anställa folkomröstning rörande maltdryckshandeln, kan jag icke neka till, att jag måste, i strid med hvad en ärad talare på stockholmsbanken nyss yttrade, anse, att det ligger en ganska stor sanning i utskottets yttrande, att dylika folkomröstningar kunna befaras komma att sätta sinnena i en viss rörelse. Det faller mig visst icke in att bestrida, att man icke från världens alla håll och kanter kan uppräknas en mängd historiska tilldragelser, då sinnena varit i ännu våldsammare rörelse. Men jag ber att få hemställa till herrarne, huruvida icke dylika folkomröstningar i alla våra socknar rörande maltdryckshandeln skulle kunna vara tillräckligt egnade både att framkalla förutgående starka agitationer och att föranleda en ganska häftig rörelse i sinnena, som vore så mycket mer betänklig, som man äfven indragit qvinnan i dessa omröstningar, och derigenom icke kan undgå att låta splitet och söndringen intränga inom sjelfva familjen.

Då jag, herr talman, finner denna fråga vara af jemförelsevis liten betydelse, när man såsom det mål, man vill vinna, endast upp-

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af bränvin.
(Forts.)

Om möjlig- ställer hvad motionärerna nu hafva angifvit, medan jag deremot håller
 vands af s. k. före, att frågans egentliga innebörd måste ligga deri, att man tänker
 lokal själv- sig en fortsatt tillämpning af systemet i allt mer utsträckt omfattning
 styrelse för kommunerna; och då jag anser den föreslagna formen för en dylik kommunernas
 fråga om yttrande- och beslutanderätt, vara alldeles olämplig, kan jag alltså ej
 försäljning af annat än yrka bifall till utskottets betänkande.
 bränvin.

(Forts.)

Häruti instämde herrar Larsson i Mörtlösa, Nyström, Johansson i Berga, Månsson och Sjö.

Herr Hedin: Jag har blott ett ord att säga. Den näst siste talaren yttrade, att, om en sådan lagstiftning blefve gällande, som den motionärerna föreslagit, man kunde befara, att kommuner, som nu äro fria från bränvinsutskänkning eller annan bränvinsförsäljning, skulle få sådan. Det är rent af tröstlöst, att man efter en så lång debatt skall få höra sådana missförstånd af sjelfva kärnpunkten i motionen.

Om en lagstiftning genomföres, sådan som motionärerna föreslagit, så innebär den icke någonting annat än rättighet till ett veto för en majoritet af kommunens myndige medlemmar mot en bränvinsutskänkning, som de nuvarande myndigheterna, de kommunala och embetsmyndigheterna, kunna vilja påtvinga kommunen mot dess vilja, men det är i motionen så uttryckligen sagdt, som det gerna med ord kan sägas, att man icke vill åt folkomröstningen lemna att besluta tillstånd till försäljande af bränvin.

Herr Eklund från Stockholm: Då jag af en föregående talare blifvit nästan direkt uppfordrad att yttra mig, så skall jag anhålla att få säga några ord. Jag vill då till en början påpeka, att de väsentligaste anmärkningar, som här blifvit framställda mot den af oss väckta motionen, äro anmärkningar mot s. k. allmänt förbud. Men här har ju icke varit fråga om något sådant. Äfven det yttrande, som citerats ur professor Ribbings i Lund föredrag, är också rigtigt mot ett allmänt förbud. Deremot har professor Ribbing, hvad angår det nu framställda förslaget, i bref till mig framhållit, att han visst icke är motståndare till detsamma i den form, hvori det nu blifvit framlagd. Den ärade talare, som uppfordrade mig att yttra mig ännu en gång, anförde ur den här mycket märkvärdiga boken statistiska uppgifter, som skulle tyda på, att konsumtionen af spritdrycker i Amerika tilltagit, men, mine herrar, jag protesterar mot detta påstående. Den ärade talaren har icke förfarit riktigt, då han citerat boken på det sätt, som han gjort, ty han har citerat den totala summan af alla slag af berusande drycker, inklusive vin och maltdrycker. Och under sådana förhållanden kommer man faktiskt till en högre siffra. Men håller man sig till endast »spritdrycker», som, om jag mins rätt, det står i utskottets betänkande, så kommer man till det resultat, som jag i går framställt, nemligen att år 1840 konsumerades i Förenta staterna 2,5 gallons per individ och 1890 1,4 gallons.

Samme talare framställde den frågan, om det kunde framvisas

ett större samhälle, der den lokala optionen med fördel användts. Jag skulle ju kunna hänvisa på Stockholm, som enligt gällande förordning i likhet med rikets öfriga städer, enligt utskottets mening, har lokal option. Med de åsigter, den talaren har, kan han väl ej anse annat, än att optionen der blifvit fördelaktigt använd. Menade talaren deremot ett samhälle, der lokal option infört lokalt förbud, så blir hans fråga svarare att besvara, och detta därför, att i de stater och länder, der lokal option gäller, man icke har några särdeles stora städer. Men man kan dock uppvisa städer på 20-, 30- à 50,000 invånare, der förbud på grund af den lokala optionen blifvit genomfördt. Och jag skall hänvisa till ett landskap i vårt eget land, nemligen Jemtland, der det icke finnes någon enda krog. Der har den lokala optionen, sådan den hittills förekommit i vårt land, verkligen medfört allmänt förbud.

Vidare sade den ärade talaren, att Englands nykterhetsvänner nöja sig med det eller det. Nej, mine herrar, det är icke Englands nykterhetsvänner som framlagt detta förslag, som nyligen varit under behandling i parlamentet, utan förslaget innehåller de medgifvanden, som Englands regering ansett lämpligt att göra nykterhetsvännerna i denna sak.

Blott ett par ord till angående den omtalade s. k. våldsbragden vid Vifsta varf. Man har velat säga, att det var nykterhetsvännerna, som utförde denna våldsbragd. Nej, mine herrar, det var icke nykterhetsvännerna, som utförde den, det var befolkningen i allmänhet på denna ort, och jag frågar eder, mine herrar, om man icke åtminstone i någon mån måste ursäkta detta tilltag. Jag är visst icke den, som anser att de gjorde rätt, men jag menar, att det ligger en ursäkt för deras felsteg deri, att i deras samhälle denna lönkrog under åratals spridit förbannelse och elände och man icke varit i stånd att få myndigheterna att ingripa för att få bort den från platsen. Jag vill, som sagdt, alls icke gilla detta tillvägagående, men det finnes förmildrande omständigheter, och jag vill till dem jag fört anfört endast lägga den, att lönkrögaren i fråga var en mycket illa känd person, som kort efter tilldragelsen blef dömd till många års straffarbete för mened och mordbrand.

Herr talman! Jag skall be att till detta mitt yttrande få bifoga några rader, innehållande en förteckning öfver ett antal till mig insända resolutioner, hvori framställas yrkanden om bifall till den af mig m. fl. väckta motionen:

Resolutioner, uttalande yrkanden om bifall till den af O. Eklund m. fl. väckta motionen om s. k. lokal självstyrelse:

Södermanlands och Vermlands läns nykterhetsförbund, templarorden, allmänna möten i Gefle, Linköping, Motala, Upsala, Karlskrona, Arboga, Kristinehamn, Karlskoga, Svartvik vid Sundsvall, Boxholm, Svanå, Högfors, Boda vid Torpshammar, Elfdalen, Vapelnäs vid Svartvik, Skutskär.

Herr Johansson i Noraskog: Jag ber om ursäkt, att jag vid

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Om medgif-
vande af s. k.
lokal själv-
styrelse för
kommunerna
fråga om
försäljning af
brännvin.
(Forts.)

denna timme tager till ordet; men då jag förut ej yttrat mig i denna fråga, ber jag att nu vid slutet af diskussionen få säga några ord.

Med afseende å de anmärkningar, man rigtat mot hvad utskottet i sitt betänkande yttrat derom, att nykterhetsfrågorna hafva såväl i vårt land som i andra länder visat sig ega förmågan att sätta sin- nena i en viss rörelse, ber jag endast att få hänvisa till denna kam- mare sjelf. Ty så snart en nykterhetsfråga här kommer på tapeten, lærer det icke hjelpa, om det också är i riksdagens sista timme: man finner sig ändå föranlåten att upptaga en hel förmiddag med långa deklamationer just i den frågan. Det hjälper icke heller, att Första Kammaren redan fattat beslut om afslag, så att man här, om jag så får säga, har ett lik eller en död fråga att behandla: icke desto mindre upptager man en hel dags förmiddag och ännu mer med behandlingen af en sådan fråga.

Man har från detta håll också erkänt, att hvad man åsyftat med motionen, har egentligen varit en begränsning af den kommu- nala rösträtten; men för att säkrare nå detta mål, har man sökt att insockra denna rösträtsfråga eller, rättare sagdt, att lägga in den i sprit. Man vill icke direkt angripa de kommunala rösträttsförord- ningarna, utan man har ansett det vara lämpligare att vända sig mot brännvinsförsäljningsförordningen, och detta af det enkla skälet, att om man uteslutande hade vändt sig mot kommunalförordningarna, så hade frågan icke vidare varit populär. Men så snart man fått lägga litet sprit omkring denna fråga, då gör man strax ett stort nummer af den och håller föredrag i det oändliga för att ådagalägga sin nykterhetsvänlighet och mycket annat, som dermed står i samband.

Jag tillät mig inom utskottet uttala en viss sympati för det föreliggande förslaget, och jag skulle hafva understödt detsamma, om det gått i den riktningen, att endast de i kommunens öfriga angelägen- heter röstberättigade skulle ega att deltaga i dessa omröstningar; men då så icke var förhållandet, utan i stället motionen gått ett stycke längre och tagit med äfven andra personer, som icke hafva med kommunala angelägenheter att göra, kunde jag icke vara med längre. Jag har för öfrigt för min personliga del icke någon anledning att räcka nykterhetsvännerna en hjälpsam hand just med hänsyn till det sätt, hvarpå nykterhetsvännerna inom min valkrets ansett tillstän- digt att behandla mig vid de båda senaste valen, såväl år 1890 som år 1893.

Öfverläggningen var slutad.

Efter det herr talmannen till en början till proposition upptagit de yrkanden, som derunder förekommit i fråga om utskottets i punk- ten 1 gjorda hemställan, blef samma hemställan af kammaren bifallen.

Beträffande derefter punkten 2 hade yrkats *dels* bifall till ut- skottets hemställan och *dels* afslag derå och bifall till den af herrar Eklund, Hedin m. fl. i ämnet väckta motionen. Herr talmannen gaf propositioner å hvardera af dessa yrkanden, och fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering

begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller sammansatta bevillnings- och lagutskottets hemställan i 2:dra punkten af betänkandet n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr O. Eklunds m. fl. ifrågavarande motion.

Omröstningen utföll med 141 Ja mot 74 Nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 3.

Efter föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändrad lagstiftning angående riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 4.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Med tillstyrkande af berörda, inom Andra Kammaren af herr J. Johnsson i Bollnäs afgifna motion, n:o 71, hemställde utskottet i föreliggande utlåtande:

att Riksdagen för sin del måtte antaga följande

Lag

angående förändrad lydelse af § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och häradar eller tingslag; dock att detta stadgande, afvensom hvad här nedan vidare föreskrives, icke eger tillämpning å stad, som har en folkmängd af minst en ethundra-femtiondedel af rikets hela invånareantal. Landstingsmännen äro i utföningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter.

Om medgifvande af s. k. lokal självstyrelse för kommunerna i fråga om försäljning af brännvin.
(Forts.)

Om ändrad lydelse af § 1 i landstingsförordningen.

Om ändrad
lydelse af § 1
i landstings-
föreläsningen.

I en vid utlåtandet fogad reservation hemstälde deremot herrar
Annerstedt, von Krusenstjerna, Pehrsson, Ölander, von Stapelmohr,
Bruzelius, Kardell och E. Svensson från Karlskrona:

(Forts.)

att Riksdagen för sin del ville antaga följande

Lag

angående förändrad lydelse af § 1 i förordningen om landsting
den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 1 i förordningen om landsting den
21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och härader eller tingslag; dock att detta stadgande, äfvensom hvad här nedan vidare föreskrives, icke må ega tillämpning på stad, som har en folkmängd af minst en ett-hundrafemtiondedel af rikets hela invånareantal, eller å stad, som utträdt ur landsting och hvars invånareantal ej minskats under det, som berättigar staden till utträde. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmans föreskrifter.

I fråga härom anförde:

Herr von Krusenstjerna: Säsom kammaren behagade finna, har halfva antalet af lagutskottets ledamöter reserverat sig mot det slut, hvartill utskottet kommit. Uti principiellt hänseende hafva vi ju intet att erinra mot motionärens förslag, hvilket synes mig vara en konsekvens af det beslut, som kammaren förut fattat om ändring af § 6 riksdagsordningen. Och när man har sagt *a* — det har nu icke jag eller de med mig liktänkande gjort — men när *a* är sagdt, måste man äfven säga *b*. Deremot kan jag icke helt och hållet instämma i sjelfva förslaget, sådant det här föreligger.

I allmänhet finner man med en stads utträde ur landsting endast förknippad tanken på den inverkan, som detta medför i så måtto, att staden upphör att i fråga om val till Första Kammaren utgöra gemensam valkrets med landsbygden och i stället bildar egen valkrets. Men jag ber kammaren ihågkomma, att en stads utträde ur landsting tydligen innebär en fullständig skilsmessa mellan landet och staden jemväl i fråga om gemensamma tillgångar, kassor, byggnader, lasarett o. d. Här skall således en fullständig bodelning mellan landet och staden ega rum, en bodelning, hvars genomförande — såsom reservanterna tillåtit sig här erinra — di öfverensstämmelse med rättvisans och billighetens fordringar är en ganska grannlaga uppgift. Det synes mig då ligga uti allas intresse, att en dylik skilsmessa icke må behöfva ifrågakomma oftare än nödigt är, att man ställer så till, att icke en stad, så att säga, måste gå ut och in i landstinget. Detta synes mig dock kunna ifrågakomma under de första åren efter en stads utträde ur landstinget, om motionärens förslag antoges oförändradt.

Nu förhåller det sig så, att när en stad uppnått en folkmängd af 25,000, skall den utträda ur landstinget. Sjunker folkmängden under 25,000, skall staden åter inträda i landstinget. Enligt reservanternas förslag åter skall en stad utträda ur landstinget, när dess folkmängd uppgår till $\frac{1}{150}$ af rikets hela folkmängd. Om sedan stadens invånareantal sjunker under den siffra, som föranledt dess utträde, skall den åter inträda i landstinget. Detta reservanternas förslag synes mig stå i full öfverensstämmelse med hvad som för närvarande gäller. Men hurudant blir förhållandet, om motionärens förslag oförändradt antages.

Om ändrad lydelse af § 1 i landstingsförordningen
(Forts.)

Jag tänker mig ett konkret fall. Om — såsom man ju kan antaga — $\frac{1}{150}$ af hela rikets folkmängd år 1895 utgör 31,000, skall således en stad, som vid 1895 års början har en folkmängd af 31,000 personer, utträda ur landstinget. Under år 1895 ökas denna stads folkmängd i precis samma relation som förut och är vid årets slut 31,500, men folkökningen inom andra städer — kanske särskildt några af de stora städerna — har fortgått hastigare, så att vid 1896 års början är $\frac{1}{150}$ af rikets hela folkmängd icke 31,500, utan 32,000. Då skulle denna stad åter inträda i landstinget och förlora sin rätt att vara egen valkrets, icke därför att stadens absoluta folkmängd har gått tillbaka — den har tvärtom gått framåt i vanlig progression — utan därför att den ej har gått framåt lika fort som en del andra städer. Så kunna under år 1896 andra förhållanden inträda och qvoten, eller $\frac{1}{150}$ af rikets hela folkmängd, förändras, så att staden åter skulle utträda ur landstinget. På detta sätt skulle den kunna komma att upprepade gånger träda ut och in med alla härutaf förorsakade besvär och upp- gørelser. Detta synes mig olämpligt och bör följaktligen undvikas.

Härjemte skulle ett antagande af föreliggande förslag innebära en bestämd orättvisa mot en stad, Gefle. Denna stad har en folkmängd af öfver 25,000 invånare och deltagar således enligt nu gällande lag icke i landsting, men dess folkmängd uppgår icke till $\frac{1}{150}$ af rikets hela invånareantal. Således skulle Gefle på grund af lagförslaget, om detsamma blefve antaget, förlora sin rätt att utgöra en egen valkrets, och lagförslaget skulle alltså med afseende på denna stad komma att hafva retroaktiv verkan.

Af dessa skäl och då, efter hvad jag nyss förnummit, reservanternas förslag är antaget af medkammaren, får jag, herr talman, hemställa om bifall till reservanternas förslag.

Häruti instämde herrar *Boëthius, Themptander, Larsson* från Upsala, *Falk, Petri, Bruzelius, Skytte, Dieden, Waldenström, Nyström, Wikström, Svensson* från Karlskrona, *Lilliehöök, Odhner, Aulin, Hammarlund, Kardell, Wellander, Gethe, Zetterstrand, Zotterman, Östberg* och *Eklundh* från Lund.

Herr Eklund från Norrköping yttrade: Herr talman! Efter de många instämmanden i föregående talares anförande, som förekommit, kunde ju också jag hafva åtnöjt mig med ett sådant instämmande, men då jag redan begärt ordet, innan han slutat sitt anförande, anser jag lämpligt, att också jag i största korthet uttalar mig till förmån

Om ändrad
lydelse af § 1
i landstings-
förordningen.
(Forts.)

för reservanternas förslag. Denna lagfråga är en svit af den representationsförändring, som vi beslöto den 28 sistlidne februari. Jag ansåg för min del, att denna frågas lösning var en politisk nödvändighet, och att det förr eller senare skulle åläggas oss att lösa den, och i enlighet med denna min uppfattning röstade jag för densamma. Men jag vill också bekänna, att jag anser det vara af största vikt, att man söker ställa så, att de följder, som härflyta från denna förändring af riksdagsordningen, måtte medföra så liten olägenhet som möjligt. Reservanterna hafva på ett i alla hänseenden uttömmande sätt framställt och skildrat de olägenheter, som skulle af nu föreliggande lagförslag härflyta för de medelstora städerna, särskildt de städer, hvilka för närvarande redan hafva utträdt ur landsting. Jag tror, under sådana förhållanden, att man bör bespara dessa städer dessa olägenheter, och får i enlighet med denna uppfattning yrka bifall till reservanternas förslag.

I detta yttrande instämde herr *Swartling*.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman, mine herrar! Den förste talaren erkände, att utskottets förslag var en konsekvens af de ändringar i riksdagsordningen, som af denna Riksdag antagits, men oakadt detta slutade talaren med att yrka bifall till reservanternas förslag. Då den ändring i 6 § riksdagsordningen, som af denna Riksdag blifvit antagen, för två år redan behandlades i denna kammare, tog jag mig friheten påyrka återremiss af denna paragraf i syfte att utskottet skulle kunna formulera paragrafen på det sätt, att land och stad skulle likställas i afseende på val till Första Kammaren. Med anledning af framställda yrkanden i denna rigtning yttrade justitieministern följande: »Hvad då först angår anmärkningen vid 6 §, att stadgandena i 1 mom. å ena sidan samt 2 och 3 mom. å den andra kunde komma att stå i strid mot hvarandra, så grundar sig denna anmärkning på det antagande, att ett större antal städer, som nu deltaga i landsting, skola utträda och hafva en folkmängd, som föga öfverstiger 25,000, i hvilka fall det vore möjligt, att antalet riksdagsmän för dessa städer, sammanlagdt med det antal, som öfriga städer skola utse, komme att uppgå till mera än 150, så synes denna anmärkning i och för sig icke böra föranleda ändring af förslaget, helst den, om anledning framdeles förekommer, lätteligen kan, utan grundlagsändring, undanrödjas derigenom att det i förordningen om landsting § 1 stadgade folkmängdstal, som berättigar till utträde ur landsting, höjdes till det tal, som ungefärligen motsvarar $\frac{1}{150}$ af rikets folkmängd».

Det är således nu frågan, huruvida kammaren är villig att förverkliga det antagande, som då ställes i utsigt, nemligen att genom ändring af landstingsförordningen ställa land och stad lika i afseende på val till Första Kammaren. Reservanterna hafva antydtt, att det skulle vara orätt, att städer, som hunnit den folkmängd, som berättigade dem att välja riksdagsman till Första Kammaren, åter skulle berövas denna rättighet för det fall att folkmängden fölle, så att den icke vidare utgjorde en qvot, fullt motsvarande $\frac{1}{150}$ af rikets hela

invånareantal, och föreslå därför, att de nuvarande bestämmelserna i detta afseende må fortfarande få gälla, nemligen att den stad, som en gång fått rätt att välja för 25,000 invånare, skall bibehålla denna rätt. Ja, litet hvar kan ju önska, att, då ändrade bestämmelser skola införas, bestämmelser, som för en eller annan ort äro mindre förmånliga, få intaga en undantagsställning och af dessa bestämmelser ej beröras, men sådana undantag till förmån för ett eller annat enskildt intresse hafva åtminstone hittills icke af Riksdagen kunnat godkännas, och jag hoppas, att icke heller i förevarande fall den af reservanterna förordade grundsats skall vinna bifall.

Om ändrad lydelse af § 1 i landstingsförordningen.
(Forts.)

Har en lagförändring antagits, måste den väl böra gälla såväl med afseende på den ena staden som den andra. Om reservanternas förslag antages, skulle följden blifva, att en stad, som utträdt ur landsting och har en folkmängd af 25,000 invånare, skulle vara berättigad att utse ledamot af Första Kammaren, men att deremot en stad, som om ett eller annat år kan få 31,000 eller 32,000 invånare, icke är berättigad dertill. Ehuru den sistnämnda staden har så stor folkmängd utöfver den minimifolkmängd, som hittills varit gällande, så skulle den i alla fall ej vara berättigad att utse ledamot af Första Kammaren. Det blefve en föga rättvis skilnad mellan den ena staden och den andra, om man skulle tillämpa en dylik princip. För öfrigt synes det mig i högsta grad oegentligt att antaga ett lagförslag, som berättigar den ena staden att välja ledamot för 25,000 invånare, men den andra, som deremot utträder om några år ur landsting — antag att qvoten då utgör 33,000 — att för all framtid välja en ledamot för 33,000 invånare. Om några år kan en annan stad utträda med en annan qvot o. s. v. Det blefve sålunda olika folkmängds-iffra, som gälde för olika städer i fråga om val till Första Kammaren. Jag föreställer mig, att kammaren ej skall vara villig inträda på undantagsbestämmelsernas område och skapa missförhållanden, som man just genom den beslutade ändringen i riksdagsordningen velat förekomma. Hvad beträffar Gefle stad, som en talare berört, så är denna stad i så stark utveckling, att den om några år i alla fall får rätt att välja efter de nya bestämmelserna, och jag skulle således icke med hänsyn till Gefle stad hafva framlagt min motion; men här gäller det icke en stad, utan alla de städer, som uppnå den folkmängdssiffra, som berättigar till utträde ur landsting, för att bilda egen valkrets. Då är det riktigt, att man ställer stad och land i detta afseende lika. Hittills har det visserligen varit en skilnad med afseende å den folkmängdssiffra, som gällt för stad i fråga om rätt att utträda ur landsting och bilda egen valkrets, och det invånareantal, som berättigar landsting att utse ledamot. Men denna bestämmelse har, som det tydliga framgår af motiveringen till införande i landstingsförordningen af detta stadgande, skett med hänsyn dertill, att städernas folkmängd då var så obetydlig, att utträde ur landsting med en folkmängd af 25,000 invånare borde stad medgifvas, ehuru landsting skulle utse ledamot för 30,000. Men nu föreligger icke detta skäl. Om man ser på folkmängdssiffrorna för stad och land, så framgår deraf, att under de sista 5 åren folkmängden från 1886 till 1891 ökats i städerna med

Om ändrad
lydelse af § 1
i landstings-
förordningen.
(Forts.)

79,182 personer och på landsbygden med 6,380 personer. Under sådana förhållanden frågar jag herrarne, om det kan vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande att påstå, att stad skulle vara berättigad att välja ledamot af Första Kammaren med en fix mindre folkmängdsiffra, under det att qvoten af den folkmängdsiffra, som berättigar landsting att utse ledamot i samma kammare för hvarje år, ökades, helst städernas utveckling i alla fall går i den rigtning, att städerna snart nog komma att utse ett stort antal ledamöter till Första Kammaren.

På dessa skäl, herr talman, tager jag mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen med öfvervägande ja besvarad.

Motionären begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller den af herr Annerstedt m. fl. vid lagutskottets utlåtande n:o 53 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Omröstningen visade 126 Ja och 62 Nej; och hade kammaren sålunda fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 5.

Om vissa
tillägg i lagen
ang. skydd mot
yrkesfara.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af väckt motion om vissa tillägg i lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889.

I anledning af berörda, inom Andra Kammaren af herr *D. Bergström* väckta motion, n:o 137, i hvars syfte herrar Fridtjuv Berg, John Olsson, J. A. Fjällbäck, Oskar Eklund och Johannes Svensson från Stockholm förklarar sig instämma, hemstälde utskottet:

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag om tillägg till lagen om skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 i syfte att bestämmelserna i samma lag må förklarar ega tillämpning jemväl å industriell rörelse, som för statens eller kommunens räkning idkas, ändå att idkandet icke sker såsom näring.

Herr Lilliehöök, erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag skall anhålla att få föreslå en liten förändring af utskottets föreliggande hemställan, nemligen att orden *»ega tillämpning jemväl å»,* måtte få utbytas mot: *»i tillämpliga delar gälla jemväl för».* Jag har trott, att denna förändring vore nödvändig till förebyggande deraf, att vissa vid statens industriella verk anstälde tjänstemän i annat fall möjligen skulle komma att dömas af polisdomstol för sådana tjänstefel, som enligt gällande författningar skola af dömas af krigsrätt.

Om vissa tillägg i lagen ang. skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt förslag, och på samma gång anhåller jag att få meddela, att ett dylikt yrkande äfven framstälts i Första Kammaren och vunnit dess bifall.

Vidare anförde:

Herr von Krusenstjerna: Jag delar visserligen icke de betänkligheter, som ligga till grund för den förre talarens yrkande. Jag anser nemligen, att författningar af det slag som den förevarande böra kunna fullständigt tillämpas å statens tjänstemän, när fråga är om industriella inrättningar, som de förestå. Jag tillåter mig erinra kammaren, att vi hafva en förordning om minderåriges användande vid arbete i fabriker, som är likartad med denna och hvari det stadgas rätt för Kongl. Maj:ts befallningshafvande att meddela föreskrifter äfvensom åtskilliga straffbestämmelser. Jag tror icke, att det rådt någon tvekan om, att denna förordning äfven eger tillämpning på statens verkstäder. Hvad beträffar frågan, huru straffet skall bestämmas, antingen efter den speciella lagen eller — om det är en tjänsteman i embete — efter 25 kap. strafflagen, det blir domstols sak att afgöra. Men i alla fall, då här är fråga allenast om en skrifvelse, vill jag ej motsätta mig den af herr Lilliehöök ifrågasatta ändringen, på det ej här sedermera måtte behövas någon sammanjemkning, som möjligen kan äfventyra hela frågans fall.

Jag ansluter mig således till det af herr Lilliehöök framställda förslag.

Herr David Bergström: Herr talman! Den framställning, jag gjort om vissa tillägg till gällande lag angående skydd mot yrkesfara, har lagutskottet ansett i en punkt påkalla Riksdagens åtgärd. I två andra punkter har detta deremot icke varit händelsen.

Utaf dessa sist nämnda punkter berör den ena frågan om arbetsgifvares skyldighet att hos yrkesinspektören anmäla inträffade olycksfall vid de verkstäder och arbetsställen, som falla under ifrågavarande lag. Jag har påyrkat ett lagstadgande i detta hänseende och har dervid anført såsom skäl, att våra yrkesinspektörer, liksom alla sakkunnige i utlandet, gång på gång framhålla, att en dylik anmälnings-skyldighet är ett oeftergiftigt vilkor för ett verksamt genomförande af en arbetareskyddslagstiftning. Skulle det behövas några ytterligare bevis för riktigheten af denna mening, stå sådana i rikligt mått till buds uti de i sitt slag förträffliga schweiziska och österrikiska yrkesinspektörsberättelserna, hvilka finnas tillgängliga i Riksdagens

*Om vissa
tillägg i lagen
ang. skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)*

bibliotek. Hvad erfarenheten inom vårt eget land beträffar, skall jag här endast tillåta mig att återgifva några ord ur det sista af kommerskollegium utarbetade sammandraget af yrkesinspektörernas berättelse för år 1892, deri det heter: »För sin del anser äfven kollegium, att kännedomen om olycksfallen gifvetvis måste vara en vigtig faktor för en rätt utöfning af en yrkesinspektörs kall, då, bland annat, inspektörens uppmärksamhet derigenom rigtas på olika slag af orsaker till yrkesfara, och det sålunda varder lättare för honom att söka åstadkomma skydd mot desamma; och vidare lärer icke kunna förnekas, att medvetandet om, att olycksfallen skola komma till yrkesinspektörens kunskap och derigenom äfven varda mera offentligt kända, borde kunna föranleda till, att vederbörande i flere fall egnade sina fabriker och arbetsställen en ur skyddssynpunkt bättre omvårdnad än nu understundom lärer vara händelsen.»

Det antal olycksfall, mine herrar, som för närvarande kommer till yrkesinspektörernas kännedom, är, såsom jag i min motion anført, ytterst ringa. Den officiella vägen, genom polismyndigheterna, visar sig allt mindre gifvande för hvarje år som går. Min motion upplyser, att antalet genom polismyndigheterna anmälda olycksfall år 1891 utgjorde 53 på samtliga yrkesinspektörerna och år 1892 39. Enligt hvad jag inhemtat i kommerskollegium ur de sista nu inkomna yrkesinspektörsberättelserna för fjolåret, var antalet under detta år 31 stycken. Sålunda ett ständigt nedgående! På andra icke officiella vägar hafva visserligen ytterligare en del olycksfall kommit till yrkesinspektörernas kännedom, men dessa kunna endast räknas i hundratal, sammanlagda för alla yrkesinspektörerna.

Enligt en uppgift, som jag erhållit från ett af våra större olycksfallsförsäkringsbolag, Fylgia, hafva under de senaste fem åren af der kollektivt försäkrade arbetare 10,234 drabbats af olycksfall. Sammanräknas antalet försäkrade arbetare under dessa fem år, kommer man till en summa af 129,582 arbetare. Antalet olycksfall uppgår sålunda till i medeltal 7,9 procent eller i det närmaste 8 procent. Enligt de upplysningar, som jag inhemtat från kommerskollegium, har man der kommit till ungefär samma resultat genom förfrågningar hos samtliga olycksfallsförsäkringsbolag i vårt land, nemligen till en siffra af omkring 7 procent. Nu har kollegiet tillika beräknat, att antalet arbetare i vårt land, som falla under lagen angående skydd mot yrkesfara, uppgår till cirka 200,000 personer. Om vi då antaga, att de kollektivt försäkrade hufvudsakligen äro att söka i yrken, som äro mera vådliga, och således sänka något på procentsiffran, skulle vi likväl komma till en siffra af omkring 10,000 arbetare, stående under denna lag, hvilka årligen träffas af olycksfall i vårt land.

Med dessa siffror för ögonen synes mig, som man måste erkänna, att här något måste göras, och lagutskottet har icke heller ställt sig ovilligt gent emot min framställning. Men det har på sid. 7 i betänkandet framhållit, att »Kongl. Maj:ts uppmärksamhet sedan någon tid tillbaka» — ända sedan yrkesinspektionens första år — »varit fästad å denna fråga», och att det vid sådant förhållande icke synes utskottet lämpligt, att Riksdagen går Kongl. Maj:t i förväg,

hvarjemte utskottet uttalar den förhoppning, att Kongl. Maj:t skall taga frågan i hela dess vidd under ompröfning.

Jag har, mine herrar, redan i min motion uttalat den förmodan, att orsaken till att Kongl. Maj:t ännu intet åtgjort med anledning af kommerskollegii utlåtande i ämnet af den 17 oktober 1890, har varit, att Kongl. Maj:t eller civilministern icke velat betunga de fåtaliga yrkesinspektörerna med den ytterligare uppgiften att mottaga och ordna dessa anmälningar om inträffade olycksfall. Jag har hos herr civilministern vunnit bekräftelse på denna min förmodan, men jag har ock af honom tillika erfarit något annat, nemligen att han numera anser ställningen väsentligt förändrad, sedan Riksdagen i år beslutat, att vårt land skall ega icke blott tre utan fem yrkesinspektörer. Han skulle under nuvarande förhållanden icke hafva något emot, att en dylik anmälningsskyldighet blefve stadgad.

Det är därför jag har grundad anledning antaga, att, om nu Riksdagen i enlighet med utskottets framställning icke beslutar något sådant lagstadgande, som jag har föreslagit, ett dylikt stadgande dock snart skall komma till stånd genom Kongl. Maj:ts eget åtgörande och initiativ.

Den andra af de två punkter, som utskottet uti sin slutliga hemställan har lemnat å sido, afser att å lämpligt ställe i den ifrågasvarande lagen skulle blifva inryckt en hänvisning till allmänna lagens straffbestämmelser, vid vållande till annan persons död eller kroppsskada, sålunda till strafflagens 14 kap. 9 och 17 §§ jemförda med 6 kap. samma lag, en hänvisning, som i vissa fall kunde gifva yrkesinspektörerna ett behöfligt stöd i deras verksamhet. Det är, enligt hvad yrkesinspektörernas berättelser gifva vid handen, icke så synnerligen väl stäldt med efterlefnaden af lagen angående skydd mot yrkesfara. Utaf de två yrkesinspektörer, som här i Sverige tjenstgjort ända sedan yrkesinspektionens början, har den ene i hvarje berättelse framhållit, att arbetsgifvarne icke visat sig särdeles villige att efterkomma hans råd och anvisningar. Den andre af dessa två, hvilken i början lät mycket förhoppningsfull, har tydligen uti de senare årens berättelser något ändrat mening. Redan andra året säger han på tal om olycksfall vid ångpannor, hvarmed yrkesinspektörerna särskildt hafva sysselsatt sig, att »många yrkesidkare, kanske flertalet, se mera på kostnaden än på den fara, som kan föreligga, och anse, att en hel del försigtighetsmått äro onödiga, under förebärande af den lyckliga omständighet, att inga olycka inträffat vid deras ångpannor.»

Jag har personligen talat vid en af yrkesinspektörerna om denna sak, och han sade till mig, att det var ett ganska vanligt svar, då han hemstälde till yrkesidkare att vidtaga någon skyddsåtgärd: »Ja, men om jag icke gör detta, så blir det ju ingen påföljd.» Det behöfs tydligen ett stadgande, som yrkesinspektörerna i detta afseende kunna hänvisa till.

Nu finnas ju de omnämnda lagrummen i strafflagens 14 och 6 kapitel, och dessa skulle naturligtvis kunna vara en ersättning för stadganden i lagen om skydd mot yrkesfara, i händelse yrkesinspektörerna kunde åberopa dessa lagrum i sina tryckta cirkulär, hvilka

Om vissa tillägg i lagen ang. skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Om vissa
tillägg i lagen
ang. skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

de utsända till arbetsgifvarne. En af våra yrkesinspektörer åberopade och aftryckte också dessa strafflagsparagrafer i ett cirkulär angående ångpannor, som han utfärdade den 3 februari 1891. Men några månader derefter utfärdade han ett nytt cirkulär, och der saknade man all hänvisning till dessa paragrafer. Jag har sökt göra mig underrättad om anledningen till detta märkliga förhållande. Anledningen skall hafva varit den, att åtskilliga arbetsgifvare låtit höra sitt missnöje med denna hänvisning. De hade framhållit, att det icke tillhörde våra yrkesinspektörer att åberopa någon annan lag än lagen om skydd mot yrkesfara. Det synes mig, att detta just är ett skäl för att söka få in en hänvisning af den art jag föreslagit i denna lag, en hänvisning, hvilken enligt min uppfattning icke i något afseende minskade domarens fria pröfningsrätt i fråga om vållandet, något som lagutskottet ansett att den skulle göra.

Ett trappsteg ofvanom inspektörerna har man också på min förfrågan uttalat sig för, att en ändring i lagen må ske just i denna riktning. Jag vågar därför tro, att, om Riksdagen nu också icke vill åtgöra något i detta hänseende, kommerskollegium icke skall underlåta att fästa regeringens och särskildt civildepartementets uppmärksamhet på denna sak.

I den punkt, i hvilken lagutskottet tillstyrkt en framställning till Kongl. Maj:t, har jag intet att invända mot lagutskottets hemställan, liksom icke heller mot det ändringsförslag, som här blifvit framställt. Om jag nu också finner mig i det slut, hvartill utskottet i de båda andra punkterna kommit, sker detta, enligt hvad som lär framgå af hvad jag här uttalat, icke på grund af de skäl, som lagutskottet framställt, utan på grund af de upplysningar, som jag under den sista tiden kunnat inhemta och hvilka upplysningar gifva mig anledning att hoppas, att dessa frågor skola i en eller annan form genom regeringens och särskildt genom civilministerns initiativ återkomma till Riksdagen.

Häruti instämde herr *Fridtjw Berg*.

Herr Hahn: I den af motionären föreslagna åtgärden om obligatori-k föreskrift för arbetsgifvare att anmäla under arbetet inträffade olycksfall får jag på det lifligaste instämma. Jag anser det nemligen, för så vidt man vill vinna en någorlunda fullständig statistik öfver mängden och arten af inträffade olycksfall, med nödvändighet böra åligga arbetsgifvarne att utan någon vidare påminnelse lemna de upplysningar, som behöfvas för en sådan statistik. Jag skulle gerna hafva sett, att ett yrkande i den vägen kommit fram, men då det nu icke kan ske, vågar jag hoppas, att regeringen tager saken om hand och att i det förslag, som möjligen kan derifrån komma, vi måtte äfven få något, som understödjer motionärens förslag derom. Jag ber nu blott att få instämma i utskottets hemställan om en skrifvelses afåtande.

Med herr Hahn förenade sig herrar *Fjällbäck, Svensson från Stockholm, John Olsson och Aulin*.

Herr Larsson från Upsala: På samma gång jag ber få instämna i det slut, hvartill utskottet kommit, och äfven i allt det, som för öfrigt blifvit uttaladt om nödvändighet af skydd mot yrkesfara, ber jag få erinra derom, att den antydda statistiken icke alltid är så tillförläpplig, och att åtminstone ett och annat exempel visar, att det icke alltid är sagdt, att de, som drabbats af olyckor och varit försäkrade, drabbats af denna olycka under utöfningen af det arbete, för hvilket de varit försäkrade. Det var t. ex. här i staden en arbetsgifvare, som hade ett stort byggnadsföretag och försäkrat alla sina arbetare. Ett par af arbetarne drabbades af olycksfall på arbetsplatsen, men det var en annan, som en söndag på ett helt annat ställe inom staden, utan att det hade något med arbetet att skaffa, drabbades af olycka, och försäkringsbolaget var nog liberalt att ändock utbetala försäkringsbeloppet. Jag har härmed velat säga, att yrket icke alltid är det, som gifvit direkt anledning till en inträffad olycka. Jag har emellertid ingen invändning att göra mot den utredning, man åsyftat. Jag tillåter mig emellertid nämna, hvad en yrkesinspektion berättat. Arbetsgifvaren hade låtit uppsätta en skyddsanordning, men sedan han väl vändt ryggen till, kastade arbetaren bort skyddet, sägande sig icke vilja hafva det, då han icke vore van att arbeta med sådant. Detta visar, att det kan vara olika förhållanden på olika ställen. Jag har icke något vidare yrkande att göra.

Om vissa tillägg i lagen ang. skydd mot yrkesfara.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan med den ändring, att orden »oga tillämpning jemväl å» uthyttes mot orden »i tillämpliga delar gälla jemväl för».

§ 6.

Ordet lemnades härefter till

Herr Persson i Mörarp, som yttrade: På dagens föredragningslista förekomma två ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden nr:is 74 och 75, hvilka afse framställningar från utskottet om antagande af voteringspropositioner. Då dessa ärenden äro af beskaffenhet att böra afgöras så fort som möjligt och då det icke finnes något rimligt antagande, att vi skola hinna dit under eftermiddagens plenium, så hemställer jag, att kammaren ville besluta, att på morgondagens föredragningslista främst bland de två gånger bordlagda ärendena måtte upptagas nämnda statsutskottsutlåtanden i den ordning, jag här nämnt dem.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Under återropande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse, tillkännagaf herr talmannen, att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som derförinnan

kunde värda af båda kamrarne godkända, komme att anställas påsta måndag den 7 dennes.

§ 8.

Anmälles och godkändes

statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:
n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning m. m.,

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ökad utrymme för tekniska skolan i Stockholm m. m.,

n:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jemtlands fältjägerregementes mötesplats af mark tillhörig f. d. militiebestället Kungsgården n:o 1 i Jemtlands län,

n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster, samt

n:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord från Alnarps kungsgård underlydande gatehusen n:o 12, 13 och 14 Lomma i Lomma församling af Malmöhus län.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,42 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.